МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

АРАДУВЛ 1923-ча шера денз

№62 (2583) | Ера, 3 август, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

Социализм халкъий кортамукъаленгеи иразагеи бода никъ ба. Цо Iалашду экономикеи культуреи чехка дегIаяр. БIаь шерашка доацаш, цхьан тIехьен хана цо тIехьабисача мехках индустриальни паччахьалкхе ю. Ший чулоацамга диллача планови социалистически экономика—дегIаяреи тоаяалареи экономика я. Саго саг воацавар юкъера дIадаккхарца дIадоал социальни цхьатарра бокъо ца хилар.

(Советски Союза Коммунистически парте Программа проекта тIара).

ПРОЕКТ

Советски Союза Коммунистически парте ПРОГРАММА

(ДIахододар. Долалур 30 июле арадаьннача «Сердало» газета тIа.)

Коммунистически партеш шоай лоIаме а я, цар шоай мехкий хаьддача хьалашка хьежжа политика а уттаю. Цар шоашта юкъера гIулакхаш уттаду цхьатарра **бокъонаш хилара, пролетарски интернационализма принципий ларда тIа.** Цар шоай лоIамегIа, кхета а кхеташ вIашагIдетт шоай гIулакхаш, уж цаI йолча дунен халкъий къахьегама арме гIулакха доакъош хиларах тарра. Империализмана духьал, машара, демократена, социализмана тIехьа лоаттабеча къовсаме коммунистически партей дунен халкъий Совещанешка тIаийцача Деклараци Заявленеи юкъерча декхарий хьакъехьа вежарашха йолча партеша цхьана даь лоархIамаши выводаши цIенхаштта лораяр, ерригача коммунистически партеша а санна, КПСС-а ший интернациональни декхар лерхI.

Марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма принципий ларда тIа дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама цхьоагIо хаьдда лораяр, из цхьоагIо йохае тарлургдола гIулакхаш ца дайтар, къам ший лоIаме хилара, демократена, машара тIехьа, социалистически революце декхараш толамца кхоачашдара, социализми коммунизми хьалъяра тIехьа лоаттабеча къовсаме котало яккхара хиланза даргдоаца хьал да.

КПСС-а тIехьа тIайоагIача хана а шийна могар дергда дерригача мехкашкарча коммунистий сийлахь-йоккхача арме мугIарий цхьоагIо чIоагIъяраи уж кхотадараи.

VI. Къам-мукъадаккхара болам

Низ болча къам-мукъадаккхара революцей зама эттай дунен тIа. Нагахь санна империализмо къам ший лоIаме хилари дукхагIа долча халкъий кортамукъали йохаяь яле, колониальни къизача лоала зIанарашца уж дийхка дале, **социализм хьахилар низ-Iоткъама кIала доахка халкъаш мукъадовлара зама йолаяра тIакхачар да.** Къам-мукъадаккхара революцей низ болча таьлгIено нув хьеккхе цIенийн дIайоаккх колониальни система, йохаю империализм тIалатта кIийленаш. Хьалха хиннача колонейи ах колонейи метта хьа а хиннай, хьахулаш а латт суверенни къона паччахьалкхенаш. Шоаш дегIадаккхара кердача хана чу деннад цар халкъаш. Керда вахар кхолларашн дунен халкъий политикана юкъе дика дакъа лоацараши хинна, империализм йохаеш бола революционни низ хинна хьалгIайттад уж.

Цхьабакъда, цар къовсам хIанз а йистебаьннабац. Колониализма гIабаш тIера дIадоаха халкъаш мукъадалара тайп-тайпарча лагIаш тIа кхаьчад. Царех дуккха дараш, къама паччахьалкхенаш а яь, экономически шоай лоIаме хила а политически шоай лоIаме хилар чIоагIде а гIерт. Империализмаи реакционни проимпериалистически режимашта духьал лоаттабеча къовсаме хьалгIовтташ латт формальни шоай лоIамеи хIаьта боккъалдар аьлча кхыча мехкий монополешта политически экономически карадолча мехкий халкъаш. Кхыча мехкара баьхкача шоаш лоал оттабаьрашта духьал турпала къовсам лоаттабу хIанз колониальни гIабаш тIера Iокховсанза долча халкъаша.

Къона суверенни паччахьалкхенаши шоай лоIаме доаца мехкаши юкъедолхац е империалистически паччахьалкхений системана а е социалистически паччахьалкхений системана а. Цхьабакъда царех дуккха а дукхагIа яраш хIанз а дунен капиталистически боахама юкъера йоалаеннаяц, цар цига къаьстта моттиг лоаце а. Уж хIанз а капиталистически монополеша эксплуатаци еш дола дунен дакъа да. Империализмана шоаш кара хилар цу мехкаша дIадаккхалца, уж «дунен юрта» лоархIам болаш хургда, ах колониальни эксплуатаце объект йолаш дусаргда.

Социализма дунен система йолаш хиларои империализм мелъяларои мукъадаьннача мехкий халкъашта хьаелл къам юхахьахилара, бIаьшерашка тIехьадиса латтилгеи къели дIаяккхара, политически шоай лоIаме хулга чIоагIде ше ца хилча йиш йоаца экономически шоай лоIаме хилара перспектива.

Къамий хьашташа дIадех колониализмах юхедисар дIадаккхар, империализмо доалделга овлашка денз дIадаккхар, кхыча паччахьалкхений монополи юстараяккхар, къамий промышленность хьалйир, феодальни порядкаши юхедисараши дIадахар, берригa ахархой юкъе а болаш царна пайдане хургйолча тайпара лаьттан реформа елга, шоай лоIамера, машар беза арахьара политика чакхъяккхар, общественни вахара демократизаци яр, политически ший лоIаме хилари кхычунна кара ца хилари чIоагIдар. Къамий юкъара декхар кхоачашдар хьашт долаш да берригa къаман патриотически, прогрессивни низаш, из я уж вIашагIтоха торо хулийташ йола лард.

Империалисташта духьалара политика чакхйоаккха патриотически низаш, демократически низаш шерра вIашагIкхетарца мара тIехьашка доаккхалургдац доазол кхыча мехкий капитал.

Феодальни чIоагIаленаш йохоргъяц юкъарча демократически боламо мара. Духхьала кIоаргарча, хоадам боллаш йолча аграрни хувцамаштеи шеррача ахархой боламаи мара могаргдац юкъерча бIаьшерех юхедиса производительни низаш дегIа ца ухийташ сецаш дола тIулакхаш дIадахеи, къаьстта чIоагIа Азеи, Африкаи, Латински Америкаи халкъашта хьалхашка латташ дола кхачан дош чакхдаккхеи. Демократически бокъонаши кортамукъалеи яьккхача паччахьалкхенна доалдеча хьинаре дакъа лоацача халкъа мара могаргдац политически ший лоIаме хилар чIоагIде.

Къамий юкъара декхар чакхдаккхара керттера хьал хадданза империализмаца лоаттош бола къовсам ба. Империализм гIерт хьалха хинна колонеши ахколонеши капиталистически боахама системе соцае, цу юкъе цар нийса бокъо ца хилар чIоагIде. **ХIанзарча колониализма чIоагIале Америка ВIашагIкхийттача Штатий империализм я.**

Кердача методашцеи кердача формашцеи халкъашта колониальни эксплуатаци лоаттае гIерт империалисташ. Мукъадийнна мехкаш шоай доала кIал доахкадара, царна енна кортамукъале цIера хилийтара е цу мехкашкара кортамукъале дIаяккхара империалисташа пайда эц ерригача средстваех (колониальни тIемаех, тIема блокех, заговорех, террорах, подрывной балхах, экономически Iоткъамах, кхааш эцарах). Къам-мукъадаккхара боламо беш бола низ бахьан долаш яланза ца йоалаш цхьайолча моттигашка колониальни мехкашта кортамукъале тийнача империалисташа шоай доал чIоагIде, шоай политически экономически бокъонаш лакха лоаттае, шоай политикан кхераме боацача новкъа уж мехкаш даха ца деш хIама дитац. «ГIо» ду куц уттадеш уж гIерт къаьнара позицеш чIоагIъеи кердаяраш дIалувцеи, цу мехкашка шоай социальни чIоагIале шеръе, къама буржуази шийгахьа яккха, тIема-диспотически режимаш уттае, Iаьдала керте шоаш яххар дергдолаш йола марионеткаш ховшае. Къамаштеи племяштеи юкъерча моастагIалла дохьаж доаллача герзах пайда а эцаш империалисташ гIерт къам-мукъадаккхара болама барт эгIабе. Империализмаца да моттигерча эксплуататорски классий реакционни гIозараш а.

Цу тайппара, къонача суверенни паччахьалкхенашта а дерригача шоай лоIаме доацача мехкашта а хьалхашка латта къаман декхараш кхоачашдара керттера моастагIи цунна йола керттера духьалеи я империализм.

Къам-мукъадаккхара революци йистеялац политически кортамукъале яккхарца. Из ший лоIаме хилар мела а хургда, цунах доацашехьа вIашагIделла хIама а хургда, нагахь санна революце социальни экономически вахара юкъе кIоаргта хувцамаш а ца дойя, къамаш юхаметтаоттара керттера декхараш кхоачаш а ца дойя.

Мукъадийннача мехкашка промышленность дегIаярца дегIайоагIаргья революци чакхъяккхара тIехьа, къамий хьашташта тIехьа, социальни прогресса тIехьа хадданза къовсам лоаттабер — болхлой класс. КIоаргга демократически хувцамаш дареи экономически а социальни а прогресс яреи бола къовсам толамца дIабахьара керттера хьал да болхлоштеи ахархоштеи юкъера цхьоагIо, барт. Из цхьоагIо шеррача къамий фронта дог хила дезаш я. Болхлоштеи ахархоштеи юкъерча цхьоагIон чIоагIленца дувзаденна да дуккхача даькъе империалисташтеи феодалаштеи духьала лоаттабеча къовсаме къамий буржуазе дакъалацар.

Дуккхача мехкашка мукъадовла гIайттача къамий болам дIабода национализма наькъаца. Марксисташа-ленинцаша вIашагIкъестаю низ-Iоткъама кIал доахкача къамий национализмеи низ-Iоткъама къамаш доахкорий национализмеи. Низ-Iоткъама кIал доахкача къамий национализмана чубоагIа низ-Iоткъама духьалара **юкъара демократически** чулоацам, хаьддача хана исторех нийса хилар а лаьрхIа коммунисташа хьаллоац из. Низ-Iоткъама кIал доахкача къамий империалистий низ-Iоткъама кIалхара довла, къамий шоай лоIаме хила, къамий юхадIаотта гIертарца гучадоал из. ХIаьта цхьаькха оагIув а я низ-Iоткъама кIал доахкача къамий национализмах йоаллаш, цунах йоал шоай классови доал чIоагIдара цунах пайда ийбеча эксплуататорашта керте латтарий идеологи.

Къамий буржуази ший гIулакхашка диллача ший тайпара оамал йолаш я. ХIанзарча хьалашка империалистически гIозарашца ювзаенна йоаца колоней, хьалха хиннача колоней, кхычарна карарча мехкашкара къамий буржуази империалисташтеи феодалаштеи духьаларча революцен керттера декхараш кхоачашдара тIехьа я. Долче, цун прогрессивни лоархIам, цунна къамий юкъара керттера декхараш кхоачашдеча дакъа лаца могаргхилар хIанз а кхоачадаланза да.

Цхьабакъда къахьегамхоштеи хьал долча классаштеи юкъера вIашдухьаленаш дегIа ме йоагIа, мехка чура классови къовсам лакх ме лу къамий буржуази империализмацеи чурча реакцецеи тоам бара дукхагIа тIатайже хул.

Мукъадаьнна мехкаш дегIадахкара процесс чоалханеи йIаьхъеннеи, дукха этапаш йолаш хила тарлургда. Дикка хаезаргья халкъаша шоай къамий а социальни а хьашташ дизза кхетадара, халкъа тIехьалаттача е колонизаторашца барта долча политически низий цо бизза нийса мах бара.

Колониализма низ-Iоткъама кIалхардаьнна халкъаш малагIча новкъа гIоргда — капитализм дегIаахара новкъа гIоргда е капитализм дегIаахара боацача кхыча новкъа гIоргда — из да цу халкъашта хьалхашка латтача кIоарггарча керттерча дешех цаI.

Фу дала тарлу царна капитализмо?

Капитализм халкъа долча Iазапий никъ ба. Цо Iалашдергдац экономика чехка дегIайоагIилга, къел дIайоаккхилга; нийса социальни бокъо ца хилар кIоарглургда. Юрташ капиталистически наькъаца дегIаяхкаро ахархой кхы а чIоагIагIа бохаргба. Болхлошка кхоачаргдар да е капиталисташ бIаьхий бара беш бола сахоадош бола болх, е даькъазаяьккха белхаза арми хьалйизар. Йоккхача буржуазеца болча конкурентни къовсаме хIалакъергья кагий буржуази. Дукха нах тIакхача йиш йоацача, йоргья культуреи дешари. Интеллигенци ший таланташ йохка езача кхоачаргья.

Фу дала тарлургда халкъашта социализмо?

Социализм халкъий кортамукъаленгеи иразагеи бода никъ ба. Цо Iалашду экономикеи культуреи чехка дегIаяр. БIаь шерашка доацаш, цхьан тIехьен хана цо тIехьабисача мехках индустриальни паччахьалкхе ю. Ший чулоацамга диллача планови социалистически экономика — дегIаяреи тоаяалареи экономика я. Саго саг воацавар юкъера дIадаккхарца дIадоал социальни цхьатарра бокъо ца хилар. Хоадам боллаш дIайоал белхазал. Социализмо Iалашбу берригa ахархой лаьттанца, шоай лоIаме хилара наькъаца цар къахьегама низаш вIашагIтох производственни кооперативашка, царна юрта боахама дикагIа йола техникеи агрономически Iилмеи лу. Ахархой къахьегам овсарегIа а хул, хIаьта лаьттан дукхагIа пайда бала а тарлу. Социлизмо Iалашду болхлойи берригача къахьегамхойи материальни а культурни а вахара боарам лаккхера хилар. Социализмо боадоннеи дешар ца хараи юкъера хьа а даьккхе хIанзарча культурага дут халкъ. Халкъа пайданна дола творчески балхаш де шерра торонаш кхоач интеллигенцега.

Царех никъ харжар къамий чура гIулакх да. ХIанз дунен тIарча низий соотношенех, дунен тIарча социализма системо де йиш йолча гIонах хьалха хиннача колонешкарча халкъаша шоашта гIойле йолча тайпара хоадаргда из гIулакх. Цар харжар классови низий соотношенега хьежжа хургда. ДукхагIдолча къама хьашташта жоп луш бола капиталистически боаца дегIадара никъ Iалашбу болхлой класса, къахьегамхой къовсамои юкъара демократически боламои. Цу наькъо дIадехаргда буржуазегара уступкаш йир, цхьабакъда уж уступкаш къаманна пайданна еш хургья. Къамий буржуазена ший бокъонаш дIаяларах класс хиларга диллача эшам хургба, хIаьта къаман дакъа хиларга диллача котъяргья. Капиталистически боацача дегIадара новкъа хилча берригача бахархой шоай низах пайда эца торо хургья.

Къамий демократен паччахьалкхе вIашагIйоллара а дегIаяра а новкъа эсала дегIадаьхкача мехкашкарча халкъашта хьалхашка шерра перспективаш хьаеллалу. Къамаш дизза шоай лоIаме хилар Iалашдара тIехьа, шеррача демократена тIехьа, империалисташта духьалара, феодалашта духьалара, демократически революци чакхъяллалца дIаяхьара тIехьа къовсам лоаттабеча дерригача прогресивни, патриотически низий блок я къамий демократе паччахьалкхен политически лард.

Дуккхача наьха классовии къамани сакхетам хадданза лакхлуш хилар общество дегIаяра хIанзарча ханара характерни белгало я. Империалисташ чIоагIагIа гIерт къама суверенитета идея толхае, цун кертера чулоацам дIабаккха, къамий эгоизм хьалхьеяра, ший къам кхычарел тIех хетара къаьстта хилара уйла чуйоссаяра, къамий антогонизмаш лакхъяра тIехь цунах пайда эца. Халкъий цхьатарра бокъонаш хилийтара, цар вIаши тешам, доттагIал, новкъостал хилийтара духьа, уж кхы а айхагIа вIашагIкхетийтара а социальни прогресса а духьа къама суверенитета идея уттаю демократически низаша. Демократически хьисапе кхетаеш йола къама суверенитета идея тIа-тIа а дукхагIа чIоагIлуш дIаотташ латт, цун лоархIам лакхлу, общества прогрессивни дегIаяра лоархIам бола фактор хулаш латт.

Коммунистически партеша хьинаре къовсам лоаттабу империалисташта духьалара, феодалашта духьалара, демократически революци лерттIа чакхъяллалца дIаяхьара тIехьа, национальни демократе, социальни прогресса паччахьалкхе хьалъяра тIехьа. **Коммунистисташа де лерхIараш къама керттера хьашташа маяххар да.** Реакционни гIозараш антикоммунизма байракха кIал къамий фронт йохае гIертаро, коммунисташта тIаккхеро къамаш мукъадалара болам лаьгIбу, халкъа къамий хьашташта духьале ю, караерзаяь бокъонаш карарайовлара кхерам тIатосс.

Къамий паччахьалкхенаш шоай лоIамерча низий хьисапе тIехь-тIехьагIа хьинаре дIаувтт дунен тIа, цул совгIа из мадарра аьлча керттера даькъе **прогрессивни, революционни империалисташта духьалара низ ба.** Колониальни низ-Iоткъама кIалхара мукъадаьнна мехкаши халкъаши декхарийла да хIанзарча хана керттера декхараш — дунен юкъара керда тIом ца хилийтар — кхоачашдеш геттара боккха лоархIам болаш дакъа лаца. Цу мехкашкарча нахахи материальни кхоачамехи шоаш хьедеча нах бовхара тIемашка духьале йоацаш империализмо пайде эца тарлуш хинна ханаш дIаяхай. Реакционнии колонизаторашца дувзаденначеи гIозараша еш йола духьаленаш а хIаьта иштта къамий буржуазе духь-духьа лестар а дIа а доаккхаш цу мехкашкарча халкъашта шоай кхоачамаш юкъарча кхерамзлен гIулакха дIаоттаде а керда машара чIоагIале хинна дIаотта а могаргдола ха хьаэттай. Из дIадех цар шоай керттерча хьашташа а дерригача халкъа хьашташа а.

Мукъадийннача мехкашкарча халкъийи социалистически паччахьалкхенашкарча халкъийи низаш тIема кхерама духьаларча къовсама вIашагIтохар массане юкъарча машара боккхагIа бола тешам ба. Из дерригча адамлен кхаь дакъах шин дакъа лоIами низи чу а лоацаш йола империалистически агрессораш тIехьашка баха могаргдола низ бола фронт я.

Социализма мехкаш империалистически низ-Iоткъама кIалхара мукъадовла гIерташ къовсам лоаттабеча а мукъадийннача а халкъий бокъонца цIена дегаш дола доттагIий да, шоашта мамогга царна новкъостал а ду. Уж гIерт колониальни низ-Iоткъама еррига формаш дIаяха а, ехача колониальни импере метте хьахулача паччахьалкхений шоай лоIаме хилар чIоагIде а.

КПСС-а лерхI колониальни дукъ Iокхессача халкъашцара вошала цхьоагIо ший дунен халкъашта юкъерча политика керттера чулоацам. Из цхьоагIо латт дунен социализман дунен къамий-мукъадовлара боламеи вахара хьашташ цааш хиларен ларда тIа. Къамий кортамукъале яккхареи чIоагIъяреи новкъа долхача халкъашта колониальни система цIенъяь дIаяккхара тIехьа къовсам лоаттабеча дерригача халкъашта гIо дар ший интернациональни декхар лерхI КПСС.

VII. Буржуазени реформистскии идеологена духьалара къовсам

ХIанзарча дунен тIа шин идеологена юкъе къиза къовсам латт — коммунистически буржуазени. Из къовсам — адамлен духовни вахаре гуш бола капитализмагара социализмага далара исторически процесса белгало я.

Кердача исторически замо пролетариата революционни мировоззренено маярра йола гIоръяьнна котало еннай. Марксизмах-ленинизмах хьалха латтача адамлен уйлай доале хилар.

Буржуазен хьехамаштеи школаштеи исторе тоххам ла маганзар. Царна мага а маганзар е могарг а дацар вахаро хьаувттадеча хаттарашта Iилман жоп дала. Буржуази хIанз дуккха а адамаш шоашта тIехьадоахаргдола идеяш уттае могаргдолча хьале яц. **Буржуазе идеологи кIоаргга кризис Iувшаш я.**

Iалаьмате дукхача адамий сакхетаме революцен эргало ялар — чоалханеи йIаьхеи процесс я. Социализма дунен системо дукхагIа коталонаш мел йоаха, дунен капитализма кризис кIоаргагIа мел хила, классай къовсам дукхагIа ир мел лу дукхагIа дегIабоагIа коммунизмана тIехьарча къовсаме дуккха а адамаш кхотадалийтареи оарцагIдахареи хьакъехьа марксистско-ленински идеяша дIалоаца дакъа. Идеологе къовсам — пролетариата класса къовсам лоархIамегIа дола дакъа да.

Империалистически реакце дуккха нах тIехьабахара пайда эцаш йола ший еррига идеологи торонаш оарцагIайоах коммунизмаи цун сийлерча идейий сий доаде а капитализма оагIув хьаллаца а гIерташ. Империализма керттера идейнополитически герз да — **антикоммунизм,** цун керттера чулоацам ба социалистически строях аьладиташ дувцар, коммунистически парте политикеи, цо кхоачашде дага кхоабараши, марксизма-ленинизма хьехами харцахьбоахилга. Антикоммунизма кхоллара кIал империалистически реакци тIа а кхув, низ а бу дерригача хьалха мел латтачоаи революционни мел долчоаи, къахьегамхой мугIараш толхаде, пролетареш къовсаме котбала лоIам болаш хилар дохаде гIерт. Цу Iаьржача байракха кIалха гулбеннаб хIанз социальни прогресса берригa моастагIий: финансай олигархии тIема гIулакх леладераши, фашисташи реакционни клерикалаши, колонизатораши помещикаши, империалистически реакце берригa идейни а политически а гIончаш. Антикоммунизм — буржуазе идеологен деградаце тIеххьара боарам гучабалар да.

Дуккха адамаш духовни пленс соцаде гIерташ, буржуазе строя защитникаша дагалувц буржуазе строя эксплуататорски кхоллам къайлакхухьаш а капитализм хозъеш а йола кхы а керда йола «теореш». Цар тешал ду хIанзарча ханарча капитализмо ший чулоацам хийцаб, цунах доалахье «йоаеши» капитала «демократизаци» еши йола «халкъа капитализм» хиннай, классаши классий вIашдухьаленаши дIайоалаш латт, «пайдаш цхьатарра нийсду», экономика кризисаш дIайоах, яхаш. Мадарра аьлча хIанзарча ханара капитализм дегIаахаро тешал ду капиталистий общества вIашдухьаленаши антагонизмаши дегIаухаш латтарах, цунна чухь классий къовсам ирбаларах бола марксистско-ленински хьехам нийса хилара.

Буржуазе строя защитникаша **«массане а юкъарча берката паччахьалкхе»** оал цунах. Капиталистий паччахьалкхе монополешта духьал а латт, цунна социальни гармонии массане юкъара беркати вIаштIехьдаккха а могаргда яха кхоачашхургйоаца уйлаш дIайоаржаю цар. Бакъда, халкъ-м шийна бокъонца кхийтта да буржуазен паччахьалкхе — монополешта мутIахьара герз хиларах, хIаьта цар хестаду «беркатал»—финансай капитала магнаташта дола беркатали, бIаьш миллионаш долча къахьегама адамашта дола халонаши Iазапаши хиларах.

Антикоммунизма «теоретикаша» «кортамукъа дуне» яхаш цIи йоах хIанзарча ханарча империализмах. ГIулакхага диллача «кортамукъа дуне» — из эксплуатаценн бокъо ца хиларен дуне, сега достоинствои къаман сийи доадеш дола дуне, боадони политически реакцени дуне, хьаьръяьннача милитаризмаи къахьегамхошцара цIеца чIир лехареи дуне да.

Монополистически капитало хьахулийт **фашизма идеологи** — эггара чIоагIагIча шовинизмаи расизмаи идеологи. Iаьдала керте латта фашизм — из финансай капитала дукхагIа реакционни болча, дукхагIа шовинизма уйлан тIа латтача, дукхагIа империалистически йолча элементий гуччахьара террористически диктатура я. Фашизм массанахьа а массаза а дIайолалу хьаьръяьннача антикоммунизмагара, болхлой класса партеш дIахийра а яьха, йоха а яь, пролетариата низаш декъа а далийта цар къаьст-къаьстача доакъошта еттаргйолаш, хIаьта дIахо еррига кхьйола демократически партеш а организацеш а дIайоахаргйолаш, халкъах капиталистий монополей политикан кхетамза герз дергдолаш. Фашизмо ше тохаш йола хIама эггара хьалха коммунистически партешта духьал тох, уж бокъонца йола чIоагIалгIа, эца йиш йоаца болхлой классеи берригача къахьегамхойи хьаштий защитникаш хиларах.

Империалистически реакце шовинизмах шерра пайда эц къамашта юкъера къовсамаш хьоадара, бIарччача къамаштеи зIамигача къамаштеи тIа кхерна (антисемитизм, неграштеи кIезига дегIадаьхкача мехкашкарча халкъаштеи раса дискриминаци яр), къахьегамхой классови сакхетам баьдберзабара, пролетариати цун цхьоагIонхойи классай къовсам тIара бахара.

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа.)

Советски Союза Коммунистически парте Программа

(ДIахододар. Долалур 1-гIча оагIо та).

Империализма политически идеологически арсенале **клерикализма** лоархIам тIехь-тIехьагIа лакхлу. Киназахи цун яьржаь йолча аппаратахи пайда эцарах кхоачам бац цо. Цун я хIанз дуккхача капиталистий мехкашка Iаьдала керте латта йоккхий политически партеш. Ший профцхьоагIоний, кагийча наьха, кхалнаьха, кхыйола организацеш вIашагIа а етташ, цо болхлой класса мугIараш, къахьегамхой мугIараш декъадолийт. Монополеша камаьрша ахчаш тел къахьегамхой дынах теша хиларах, цар суеверех, предрассудкех пайда эцаш йолча клерикальни партештеи организацештеи.

Буржуазе идеологе къахьегамхой Iехабеш дола тайпаши, формаши методаши, средстваши дуккхача тайпара да. Цхьабакъда, цар чулоацам цаI ба — леш латта капиталистий строй хьаллоацилга. Монополей оалал идейно бакъделга, эксплуатаци бакъъелга общества доалахьеи коллективизмаи сий доаделга милитаризми тIоми хестаделга, колониализми расизми бакъъелга, халкъашта юкъе моастагIали эгIазали дехкилга — иштта я хIанзарча ханарча буржуазе политически а экономически а теореех, философех, социалогех, этиках, эстетиках йоахка идеяш.

Азе, Африка, Латински Америка мехкий демократически низашта духьаларча къовсамера реакцен керттера герз хулаш доагIа антикоммунизмах. Цунна чухь вIашагIкхет империалистически идеологи феодальнии проимпериалистически элементий а колониальни Iоткъамах мукъадаьннача мехкашкарча буржуазе реакционни группай а идеологеца.

Национализма юкъара демократически чулоацам IотоIабе, цун реакционни йола оагIув совъяккха, къаман демократически низаш юстарадаха, социальни прогрессана духьале е, Iилма социализм дIа ца яржийта гIерт цу мехкашкара халкъашта духьалара тоабаш. Цу ханна цар хьаувттаю «къаман тайпарча социализмах» йола теореш, пропаганда ю, массаза а хулача бесса, классай къовсам юкъерабоаккхача, кагийча буржуазе социализмах хьакъехьарча иллюзей тайпарча социально-философски доктринашта. Цу теореша халкъаш тувладу, къамаш мукъадахара тIехьара болам дегIаухилга юхадетт, цун толамашта кхерам тIаоттабу.

Колониальни Iоткъамах мукъадаьннача мехкашка шерра дIаярж къаман-демократически, антиимпериалистически идеологи. Уж идеяш хьаллоацача кхыча нахаца цхьана коммунисташа сабаре халкъ дIаккхетаду империализманеи чурча реакценеи духьалара хьинарера къовсам а ца делабеш къам ший лоIаме хилари социальни прогресси Iалашде йиш я яха иллюзеш яьсса хиларах, хьинаре къовсам лоаттабу шовинизмана а къиза режимаши демократи IотеIаелгеи бакъдеш йолча реакционни идеологе кхыча гIулакхашта а духьал. Цунца цхьана коммунисташа болх бу социалистически идеологе викалаша санна, Iилма социализма байракха кIал халкъаш кхота а долийташ.

Империалистически буржуазе идеологически къовсам ший иралца эггара хьалха болхлой классаи цун марксистско-ленински партештеи духьал духьалберзабаьб.

Буржуазе болхлой класса беш болча Iоткъамо гойташ дола гIулакх да болхлой боламцара социал-демократизми коммунистий боламцара ревизионизми.

ХIанзарча ханара аьттехьара социал- демократи болхлой болама юкъера буржуазе лоархIамегIа йола идейни а социальни а чIоагIале я. Цо экономически вIашагIтох къаьна оппортунистий идеяши «кердагIа» йола буржуазен теореши. Социал-демократе аьттехьара ткъам марксизмах сацдаь дIахаьдаб, хIаьта Iилман социализмана демократически социализм оалаш яр духьала а яьккхай. Цун оагIонгахьарчар харцду буржуазен обществе антагонистически классаши классий къовсами хилар, уж тIабарж пролетарски революци хиланза ярг ца хилара духьал, производства торонашта къаьст-къаьсттача наьха доалахье хулга дIадаккхара духьал. Цар тешал ду «капитализм трансформаци» а хулаш социализмага йода яхаш.

Социалистически революцена социальни реформаш духьал увттаяргара дIаболабелар аьттехьара социалисташ, хIаьта паччахьалкхен-монополистически капитализм бакъъярга а кхаьчар. ХьалхагIа цар пролетариатага йоахар шоай революционни марксизмаца барт вIашагIа ца кхеташ дола дешаш болхлой боламо юххера а де дага кхоабачун хьакъехьа а доацаш, из кхоачашдара торонех лаьца да. Уж хIанз гуччахьа дIахад социализмах. Хьалха аьттехьарча социалисташа классай къовсама мукIарло делга пролетариата диктатурага кхаччалца дIадахьа тигацар. Тахан цар классий къовсама мукIарло де ца тигарал совгIа буржуазен обществе антагонистически классаш йолаш хилар ше а харцду.

Исторе опыто хьахьекхар социал-демократизма идеологена а политикана а банкротство хилар. Кхыметтел реформистски партеш Iаьдала керте эттача хана а цар кхоачам бу монополистически буржуазе оалалла новкъа йоаца цхьайола реформаш ярах. Антикоммунизмо социал-реформизм идейно-политически хьакъехьа кхы дIаяха моттиг йоацаш соцайир. Из—социал-демократизма кризиса керттерча бахьанех цаI да.

Марксизмо-ленинизмо дIахо керда а кхы керда а коталонаш йоах. Из котъювл, хIана аьлча цо хьагойт машарга, кортамукъаленга, прогрессага кхача гIертача болхлой класса, адамлен дуккха а дукхагIабарий вахара хьашташ, хьагойт капитализмана меттел тIайодача кердача общества идеологи.

VIII. Машаре дахари массане юкъарча машара тIехьара къовсами

Ший арахьарча политика хьакъехьа беча балхаца КПСС-а керттера кхоачашде лерхI. СССР-е коммунистически общество хьалъяраи социализма дунен система дегIайоалаяраи эша машаре хьалаш Iалашдари машар безача дерригача халкъашца цхьана долла хIама хIалак дергдолча дунен тIемах адамаш мукъадахари.

КПСС лерхI массане юкъара машар лорабеи чIоагIбеи могаргдола низаш дунен тIа вIашагIкхийттеи дегIадоагIаши хилар. Паччахьалкхенашта юкъера принципиально керда гIулакхаш хилара эша торонаш хьахул.

Доал дара, нах кара хилара, низ болчо кIалвисар Iувдара гIулакхаш мара, паччахьалкхенашта юкъера кхыдола гIулакхаш довзац империализма. Цо дунен халкъашта юкъера гIулакхаш увттаду диктата кхерам тIатассара, низ бара, ший хьаштдар дара наькъаца. Агрессивни тIемаех цо лерхI дунен халкъашта юкъера дешаш къоастадара хиланза яргйоаца средство. Империалистически паччахьалкхенашта дипломатех хинна а хиннай, йолаш а я шоай лоIам кхыча халкъашта качбехкара эша инструмент, тIема кийчо яра эша кечал. Империализм ший безам болчча тайпара доллача хIаманна доал деш йолча хана тIемахи машарахи дола дош къоастадеш хиннад чIоагIа халкъашта къайла а кхухьаш финансово-промышленни олигархе.

Социализмо империализмана духьал увттаду **дунен халкъашта юкъера кердача тайпара дола гIулакхаш.** Ший ларде машара, цхьатарра бокъо хилара, халкъий шоай гIулакхаш шоаш къоастаде бокъо хилара, дерригa мехкаш шоай лоIаме хилари цар суверенитети лархIара принципаш йолча социалистически паччахьалкхений арахьарча политикои, хIаьта иштта социалистически демократе дог цIена, гуманни методашеи тIа-тIа дукхагIа влияни лоаттаю дунен тIарча хьала. Дунен халкъий гIулакхашта юкъе ше лоацаш хинна керттера моттиг империализмагара дIаяьннача а социалистически система лоархIам тIа-тIа дукхагIа лакхлуча а хана, шоай лоIаме хулга яьккхача паччахьалкхенийи капиталистически мехкашкара дуккхача наьхеи лоархIам дунен политикана юкъе чIоагIа лакхбеннача хана социализмо оттаяь керда принципаш империалистически агрессивни политика принципел котъяха йиш йола йизза торо хьахул.

Исторе чухь эггара хьалхагIа хьахиннад йоккхий яраша меттел, зIамигача паччахьалкхенаша, шоай лоIаме дегIадахкара новкъа дьннача мехкаша, машар оттабе гIертача ерригача паччахьалкхенаша, цар низах тийша а доацаш, шоай лоIаме арахьарча политика курс лелае йиш йола хьал.

Вай ханара кертера дош да тIемахи машарахи дола дош. ТIема кхерама цаI мара боаца хьаст ба империализм. Империалистически лагеро адамашта де кийчду эггара а унзарагIа дола зулам — цIаккха а ца хиннача тайпара чIоагIа бIарчча мехкащ дохадергдола, бIарчча халкъаш хIалак дергдола дунен термоядерни тIом. Машареи тIемеи дош бIаьш миллионаш болча наьха бахареи балареи дош а хинна дIаэттад.

Халкъаша шоай низ тIабахийта беза империалисташ шоай ханнахьа совцабара наха балар дахьаш дола герз тоха йолча торонах уж бахара. **Кертерадар да термоядерни тIом хургбоацаш соцабар, болабала цунга йиш ца хилийтар.** Вай ханарча наха из дулург а да.

Советски паччахьалкхе чIоагIъялар, дунен социалистически система хьахилар общества вахара чура тIемаш дIадаха адамашта бIаьшерашка дагадоаллар кхоачашдара тIабодача новкъа баькха исторически гIа ба. Дунен социалистически даькъа тIа яц тIемаш хьоадар хьаштдола классаши социальни группаши. Iилмаи техникаи дуккхача кертерча доакъошка капитализмал хьалха а яьнна, социализмо машар безача халкъашта бе ехкай империалистически агресси соцае могаргдолаш низ бола материальни средстваш. Нагахьа санна капитализмо ший доал цIерацеи турацеи оттадаь дале, ший идеалаш йоаржае тIемаш эшац социализмана. Общество вIашагIтохара, паччахьалкхен строя, экономика, вахара хьали духовни культуреи лакхъяра хьакъехьа къаьнарча строял тIеххилар — из да цун герз.

Социалистически система лаьттара дерригa машар беза низаш тIаувза бокъонца йола центр я. Цун арахьарча политика принципашта тIа-тIа дукхагIа мукIарло ду дунен халкъаша, уж хьал а лоац. Дунен тIа хьахиннай Iалаьмате йоккха **машара зона.** Социалистически мехкашца цхьана цунна юкъейода тIом хьоабелга цу е вокх бахьанашца хьаштдоацача социалистически йоацача паччахьалкхений йоккха группа. Уж паччахьалкхенаш дунен политика арена тIа яларо машара пайда болаш чIоагIа хийцай низий юкъамоттиг.

Нейтралитета политика лелаю, тIема блокашта юкъе дакъа лацарах болча кхерамах лоралу мехкаш дукхагIа хулаш латт.

Исторически кердача замах дунен халкъий дешаш къоастадеча юкъе халкъаша чIоагIа дакъа лаца йиш йола торонаш йиста варгвоацаш лакхъеннай. Халкъаша тIа-тIа дукхагIа шоай бе дол машарахи тIемахи дола дош къоастаделга. ТIема духьаларча наьха тайп-тайпара формаш йола болам машара тIехьа лоаттабеча къовсама эггара йоккхагIа йола фактор я. Дерригача халкъий къовсам вIашагIтохаш бола сийлахь-боккха низ а хинна дIаэтта я империалистически тIемашта духьал эггара чIоагIагIа, хадданза, цIаккха машар хургбоаца къовсам лоаттабу дунен халкъий болхлой класс.

Низ кхоачача социалистически лагера, социалистически йоацача машар безача паччахьалкхений, дунен халкъий болхлой класса, машара гIулакх хьаллоаттадеча берригача наьха вIашагIкхийттача низашта **могаргда дунен тIом ца хулийташ юхатоха.** Социализма низаш капитализма низел, машара низаш тIема низел тIа-тIа дукхагIа лакхлуш хиларо, дунен тIа социализм йизза кот а ялалехь, дунен цхьан даькъа тIа капитализм а йолаш, общества вахара чура дунен тIом дIабаккха бокъонца йола торо хьахулийт. Дерригача дунен тIа социализм котъяларо цIендаь дIадоахаргда моллагIа тайпа а тIемаш хьахилара социальнии национальнии бахьанаш. **ТIемаш дIадахар, даим хургбола машар лаьтта оттабар — из да коммунизма исторически декхар.**

ЧIоагIа бола машар Iалашбара бокъонца бола никъ ба дунен халкъаша цIенхаштта тIахьожам а лоаттабеш массане а дерригa герз Iодиллар. Империализмо халкъашта гибеллаб герз хьадара цIаккха а хазанза бола боккха мухь. Адамленна хьалхашкара ший декхар социализмана гу кхетам бозцаш къамий уж рузкъаш доадеча цу балех из мукъаяккхарца. Из декхар кхоачашдар адамашта исторически лоархIам болаш хургдар. Хаьдта къовсам лоаттабарца халкъашта могаргда империалисташка герз Iодиллийта, цар из де а деза.

Дуне шин системана дийкъача хьалашка паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхий цаI мара йоаца хьаькъалера принцип — В. И. Ленина оттаяь тайп-тайпара социальни строй йола паччахьалкхенаш машаре яхара принцип еннай адамашта социализмо.

Социалистическии капиталистическии паччахьалкхенаш **машаре яхар** адамий общество **дегIаахара объективни хиланза даргдоацар да. ТIемах хила йиш а яц, хург а яц дунен халкъашта юкъера къовсаме латта гIулакхаш къоастадара способ.** Паччахьалкхенаш машаре яхар е дуккха хIама хIалак деш бола тIом — духхьал иштта да исторе оттадаь дош. Нагахь санна империалистически агрессораш фуннагIа дале а дунен керда тIом хьоабе лоархIабой, халкъаша ловргьяц дуккха хIама хIалак деш дола тIемаш шоашта тIаувттаду строй. Цар нув хьеккха дIа а яьккха, дIайолларгья империализм.

Паччахьалкхенаш машаре яхар да: паччахьалкхенашта юкъе къовсаме латта дешаш къоастадара средство тIемах ца лархIар, уж переговорий наькъаца къоастадар; паччахьалкхений цхьатарра бокъонаш хилийтар, вIаши дувцар цар кхетадар, царна юкъе тешам хилар, хьаштий вIаши лоархIам бар; чурча гIулакхашта юкъе ца лелхар, ший мехкара дерригa дешаш ший лоIаме къоастаде хIара халкъа йолча бокъонна мукIарло дар; дерригача мехкий суверенитети территори бIарчча хилари цIенхаштта лархIар; йизза цхьатарра бокъои вIаши пайданеи хилара ларда тIа экономически культурнии хьакъехьа цхьана къахьетилга дегIадоаладар.

Паччахьалкхенаш машаре яхар дунен халкъий масштабе социализманеи капитализманеи юккъерча машарерча яхьа лард а я, царна юкъерча классови къовсама специфически форма а я. Паччахьалкхенаш машаре яхара никъ хадданза дIа а хьош, социалистически мехкаш гIерт дунен социалистически система позицеш цо капитализмаца лаьцача яхье лорзагIа ца йоалийташ чIоагIъе. Паччахьалкхенаш машаре яхача хьале хьахул капиталистически мехкашка болхлой классо лоаттабеча къовсама эша дикагIа дола хьалаш, аттача боаккх колониальнии кхычарна карадолчеи мехкашкарча халкъаша шоаш мукъадовла лоаттабу къовсам. Паччахьалкхенаш машаре яхара принцип хьаллацар термоядерни тIемо капиталистически общества доал деш йолча классех а къахетам бергбоацилга кхетадеча буржуазе даькъа хьашташта а эшар да. Паччахьалкхенаш машаре яхара политика эшаш я дерригача адамий кертерча хьашташта, йоккхача монополештеи военщинанеи доал дерашкара дIайиккхача.

Советски Союзо хадданза хьал а кхаьбай, хьал а кхоабаргья тайп-тайпара общественни строй йола паччахьалкхенаш машаре яхара политика.

Советски Союза Коммунистически парте **дунен халкъий гIулакхий хьакъехьа** е декхараш оттаду:

— тIом хургбоацаш юхатохара а адамий общества вахара чура тIом бизза дIабаккха торо лургйола хьалаш хьадара а эшача ерригача средстваех социалистически кхыча мехкашца, машар безача паччахьалкхенашцеи халкъашцеи цхьана пайда эцар;

— дунен халкъашта юкъера гIулакхаш тоадара курс лелаяр, вIаши духьаллатта ерригa тIема блокаш дIахецилга, халкъашта юкъера «шийла тIом», моастагIали гоамали гIеттаю пропаганда дIайоаккхилга, кхыча мехкий территореш тIара дерригa доазол дехьара фецарча, фордацарча, ракетни тIема а кхыйола тIема а базаш дIайоахилга чакхдаккха гIерташ хилар;

— дунен халкъаша цIенхаштта тIахьожам а лоаттабеш массане а дерригa герз Iодуллилга чакхдаккха гIерташ хилар;

— къамаш мукъадаха а уж шоай лоIаме хилар чIоагIде а гIерташ къовсам лоаттабеча Азе, Африка, Латински Америка паччахьалкхенашцара, машар лорабара тIехьа гIулакх деча дерригача халкъашцара, паччахьалкхенашцара вежарашха долча доттагIлени айхха цхьана, бартагIа къахьегареи гIулакхаш чIоагIдар;

— машар Iалашбара хьашташта тIехь дерригача капиталистически мехкашцара гIулакхаш тоадареи дегIадоаладареи хадданза хьинаре политика лелаяр, царца Америка ВIашагIкхийттача Штаташцара, Великобританецара, Францецара, Германе Федеративни Республикацара, Японецара, Италецара, кхычарцара гIулакхаш а долаш;

— империалистически тIемай политикана духьал мел яьннача дунен халкъий болхлой класса ерригача отрядийи организацейи денал дола барт-цхьоагIо чIоагIъе мамогга новкъостал дар;

— тIемашта духьал къовсам лоаттабу дерригa низаш вIашкаувза никъ хадданза дIакхахьа. ТIом ца хилийта гIерта ерригa организацеши партеши, машараи мехкашта юкъера гIулакхаш лер тIа дахараи тIехьа этта нейтралистскии пацифистскии боламаш, буржуазех бола нах хьаллоацаргба Советски Союзо, цар уйлаш а кхетаергья;

— торговле, культурни бувзамий, Iилма, техника хьакъехьа дунен халкъаша цхьана къахьегара гIулакхаш дегIадоаладара курс дIаяхьа;

— машар бохабе гIертача агрессивни гIозарий хьакъехьа чIоагIа фийла хила, тIема авантюраш хьеераш ханнахьа гучабаха, вай социалистически даьй-мехка, ерригача социалистически лагера кхерамзлеи уж маьрша дахари Iалацдара хиланза дарг мел доаца дерригa гIулакхаш тIайиде.

КПСС-и дерригa советски халкъи тIехьа тIайоагIача хана а духьалдаьнна хургда дерригача а моллагIча а мехкаш дIалувца хьедеча тIемашта, царца капиталистически паччахьалкхенашта юкъера тIемаши мукъадовлара тIехьара халкъий боламаш дIадахара тIадерзадаь локальни тIемаши а долаш, тоIадаь доахкача халкъаша лоаттабу сийлен къовсам, мукъадовла империализмана духьал цар лоаттаду тIемаш хьаллацар шоай декхар а лерхI.

Советски Союза Коммунистически парте лаккха лаьца лелаергья машареи халкъий доттагIлени байракх.

ДАКЪА ШОЛЛАГIА

КОММУНИСТИЧЕСКИ ОБЩЕСТВО ХЬАЛЪЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ДЕКХАРАШ

Коммунизм—дерригача адамлен сийрда кхоане

Коммунистически общество хьалъярах советски халкъа юкъарчал доацдаш дола практика декхар хиннад. ТIехь-тIехьагIа коммунизм хулаш социализм дегIаяр — из объективни закономерность; из кийчдаьд дерригача хьалха дIадахача хана советски социалистически общество дегIаахаро.

Фу маIан да коммунизма?

Коммунизм — из классаш йоаца общества строй я, производства торонашта цаI йола халкъа юкъара доалахье а йолаш, общества берригача члений йиззаь социальни нийсхо а йолаш; укхаза массе а оагIонгахьара нах дегIаахарца цхьана хадданза дегIаухача Iилмани техникаи ларда тIа дегIаухаргда производительни низаш а, общества рузкъан дерригa хьоасташ диззаьча тоатолах Iодолалургда, хIаьта кхоачашхургья «хIаранегара—хьинарга хьежжаь, хIаранена—эшачунга хьежжаь» яха сийлахь-йоккха принцип. Коммунизм — из я общества долча берката къахьегилга вахара эггара хьалха массанена эшаш дола, из хиланза даргдоаца хIама хилар массане а кхетадаь, хIаранена ховшдар халкъа эггара тIех пайда баргболаш дIадохийташ йола, общественни наькъаца ше—шийна доал дергдола кортамукъарчеи кхетам болчеи наьха чIоагIа вIаштIехьъяьккха общество.

Лакха коммунистически сакхетам, къахьегам безари дисциплинеи, общества хьашташта мутIахьа хилар — коммунистически обществерча сатах йоахка дIахада йиш йоаца оамалаш я.

Коммунизмо Iалашду сиххача Iилман-техника прогресса ларда тIа хадданза общества производство дегIаухилгеи къахьегама овсарле лакха хулгеи, саг Iалашву эггара дикагIча а низ болча а техникаца. Iалаьмате лакха айду саго кхоллама оалал делга, торо хулийт дIахо дукхагIа а диззаь а цун стихийни низашта доал де. Берригa общества боахам планабоараме вIаштIехьабаккхара лакхехьарча лагIата кхоач, общества члений дегIауха хьашташ кхоачашдарна материальни рузкъаехи къахьегама кхоачамехи нийса пайда эцилга Iалашду.

Коммунизме цIенъенна дIайоал классаш, городаи юртаи юкъера социально-экономически а культурни-вахара а башхалонаш; производительни низаш дегIадахкара боарамаи къахьегама хьисапаи, производства отношеней формашта, вахара хьалашта, бахача нахагарча хьала боарамаи юрт города боарамга кхаччалца лакхлу. Коммунизм котъяларца адамий производства гIулакхашка хьакъалеи физически къахьегам органически вIашагIкхетаргба. Интеллигенцех кхы ше къаьстта социальни тоаба хургьяц, хIана аьлча физически къахьегама болхлой шоай культурно-техника кхетама боарама хьакъалца къахьегача наьха боарамга кхоачаш лакхлургда.

Цу тайпара, коммунизмо дIадоаккх общество классаштеи социальни тоабаштеи екъалулга, адамлен дерригa истори, первобытни ханашкара дIайиккхача, вIащдухьал латтача классашта екъаяларо саго саг воацаварга, классий къовсамашка къамаштеи паччахьалкхенаштеи юкъерча антогонизмага вугаш йолча классий общества истори хиннадоллашехь.

Коммунизме берригa нах обществе цхьатарарча хьале хургба, цар производства торонашца цхьатарра гIулакх, къахьегами декъари цхьатарарча хьалашка хургда, общества гIулакхашта доал дарца хьинаре дакъа лоацаш хургба. Обществаи хIаране шийи хьашташ цаIаш хилара ларда тIа хьахургда хIара сагаи обществанеи юкъера вIаштIехьара гIулакхаш. Iалаьмате чIоагIа эргаш доллашехь адамаша дIадехаш дола гIулакхаш массе а оагIорахьара дегIаенача сага эшарий хьисапе уж цIена а кхетаме а хургда. Хадданза йола общества прогресс Iалашъелга, общества хIара члена цун дегIаухача хьашташка, ший къаьсттача дезарашка а оамалашка а хьежжа материальнии культурнии рузкъаш хулга — иштта да коммунистически производства дагакхоабар. Наха эшараш кхоачашдергда общества фондий чотах. Общества хIара члена шийна эшаш йола хIамаш цун ший мукъахьа кара а йолх.

Лаккха вIаштIехьяьннача производствай дегIаенача техникаи ларда тIа хьалъяьча коммунистически общества къахьегама оамал хувц, цхьабакъда общества членаш къахьегарах мукъабахац. Хиллане а хургьяц анархе, дерригa дайна йола сакъердара общество. ХIаране общества къахьегамца дакъа а лоацаргда, хIаьта общества материальнии духовнии рузкъаш дегIаахар Iалаш а дергда. Къахьегама оамал хувцаяларах, из техникаца кийчбаь хилар дегIадарах, сакхетам лакхача боараме хиларах общества берригача членаша общества рузкъа совдаккхара шоай лоIаме а говзалашка хьежжаь а къахьегар дега чура дIадехилга дегIадоагIаргда.

Коммунистически производства дIадех, низ бара наькъаца а доацаш, обществана хьалхашкара декхар кхетадара ларда тIа хьахулаш дола, коммунистически общества ерригача укладо къоастам беш дола лаккхара барт-цхьоагIо, къоастам, дисциплина хилар. Къахьегами дисциплинеи сага балийна хургдац: къахьегилгах алхха вахара торо мара ца хилар дIадаргда, цунах хургья маярра йола творчество, гIозален хьаст.

Коммунизм — общества вахара организаце лакхехьара форма я. Ерригача производства ячейкаш, ерригa самоуправлене ассоциацеш вIаштIехьъяьхха шоайла ювзаяйта хургья плана боараме вIашагIтехача боахам чухь, общества къахьегама цаI йолча ритме.

Коммунизме кхы дIа а дуккхагIа массе а оагIонгахьара къамаши кагий къамаши вIаши гаргагIоргда экономически, политически, духовнии хьашташ цаIаш хилара а вежарий доттагIал леладара а цхьана къахьегара ларда тIа.

Коммунизм — кортамукъача сега хьинари, таланташи, дикагIа йола оамалаши тоалуш а йиззаь гучайоалаш а йола строй я. Дезалашта юъера гIулакхаш материальни расчетех диззаь цIенлургда, хIаьта вIаши безами доттагIали лархIарца а лелаургда.

Коммунистически общество хьалъяра керттерча декхарий къоастам беш, парте хьалхле ийю В. И. Ленина гениальни формулах: **«Коммунизм — из да Советски Iаьдал — цунна берригача мехка электрификаци яр тIатехача».**

Iилман коммунизма парти ше хиларга хьежжаь КПСС коммунизм хьалъяро аргIан декхараш вIаши тIеххьа-тIехьа дIа а увттаду, кхоачаш а ду, материальнии духовнии предпосылкаш кийчъяра а кхачара а боараме, карагIдаьнначу тIа сеца а, хьалхашкахьа дIагIолга сецаде а мегарг ца хиларах тарра, сихвала а хиланза ца йоалача дегIаахара этапашта тIеххувсавала а йиш ца хилар а кхета а деш. Коммунизм хьалъяра декхараш кхоачащделга чакхдоаккх вIаши тIеххьа-тIехьа йоагIача этапех.

Гаргарча итт шера (1961—1970 шераш) коммунизма материально-технически база а юллаш, Советски Союз бахача наьха хIара сага сих лаьрхIа продукци арахецара тIехъяргья дукхагIа низ болаш а бIаьхий а болча капитализма мехкал — США-ал; нонагIо лакхлургда къахьегамхой вахара хьали культура-технически боарами, массане а материальни кхоачам хургба; ерригача колхозехи совхозехи лаккха овсарле йолеи дуккха пайдаш телеи боахамаш хургда; дукхагIча даькъе советски адамий дика тоадаь чуIе гIирсаш хургда, хала физически къахьегам дIабаргба; СССР-ах эггара лоацагIа балха ди дола мохк хургба.

ШоллагIча итт шера (1971—1980 шераш) коммунизма материально-технически база йилла яргья, берригача бахача наха тIехь кхоачам балла материальнии культураи рузкъаш Iалашдергда; советски общество айхха тIакхоачаргья эшачунга хьежжа декъара принцип кхоачашъяра, цаI йолча халкъа юкъарча доалахьенга далар кхоачашхургда. Цу тайпара, **СССР-е керттерча даькъе хьалъяь яргья коммунистически общество.** Коммунистически общество йиззаь хьалъяь яргья дIахо йодача юкъах.

Коммунизма сийлахь-боккха гIирс хьалбогI советски халкъа — болхлой классаи ахархойи, интеллигенцеи низкъаларча къахьегамца. Цар къахьегам толамегIа мел хила гаргагIа да сийлахь-доккха дагакхоабар кхоачашхилар — коммунистически общество хьалъелга.

ОЕРДАЛО
2-гIа оагI. 3 август, 1961 шу.

I. Экономика хьалъяра, коммунизма материально-технически база йиллара даькъера парте декхараш

Партеи советски халкъеи керттера экономически декхар латт шин итт шера чухь **коммунизма материально-технически база йилларах.** Из да — мехка йиззаь электрификаци чакхъяккхари цу ларда тIа промышленносте а юрта боахаме а общественни производства техника, технологи, организаци тоаяри; производства процессашта комплексни механизации дIахо а дукхагIа автоматизации яр; халкъа боахаме хими шерра юкъейоалаяр, керда экономически пайдане дола производства доакъош, энергеи материалийи керда тайпаш мамогга дегIаахар; массе оагIонгахьара а пайдане кхол-

(ДIахододар 3-ча оагIо тIа.)

Советски Союза Коммунистически парте
Программа

лама рузкъаех пайда эцар; Ілма айхха производствах дІахкетари Ілма-технически процесс сихха дегІаахари; къахьегамхой культурно-технически боарам лакха хилар; къахьегама овсарленна дукхагІа дегІадаьккхача капиталистий мехкел нонагІо толаш хилар, хІаьта цунах латт коммунистически строй котъялара эша лоархІамегІа дола хьал.

Юххера а СССР-ага шоай низага диллача цІаккха бІарга ца дайна производительни низаш а хургда, дукхагІа дегІадаьккхача мехкий технически боарамал тІех а яргья, хІаьта бахача наьха хІара сага сих продукци арахецара дунен тІа хьалхара моттиг хьа а лоацаргья. Социалистически общественни отношенеш тІехь-тІехьагІа эргайоахаш царех коммунистически отношенеш хилийтара а обществанеи цун берригача гражданаштеи эшараш тІех-дукха кхоачаш де торо хулийтаргйолаш промышленностьи юрта боахами дегІаахийтара а йола лард хургья цунах.

Капитализманна тара доацаш, боахама планови социалистически системо чулоац берригача къахьега могаргдолча бахача наха бизза бе болх а хургболаш, технически прогресс сихъелга. Социалистически къахьегамах тІехь-тІехьагІа дегІаухаш коммунистически къахьегам хилара йола материальни лард хул автоматизацехи комплексни механизацехи. Технически прогрессо нонагІо лакхду производства культурагара, берригa болхлой специальнии общеобразовательнии дешар ховш хиларгара дІадехараш. Керда техника дегІаахарах пайда эцаргба советски сага къахьегама хьалаш ювлан тІара тоадараи аттача дахараи, балха ди лоацдараи вахар-лелар тоадараи, хала физически къахьегам дІабаккхараи, хІаьта дІахо берригa а квалификаци йоаца къахьегам дІабаккхараи.

Материально-технически база хадданза дегІа а ухаргья, тоа а лургья коммунизм йиззаь котъяларгa бодача новкъа общество дегІаахарца цхьана. Ілмеи техникеи дегІаахара, производства процессашта механизации автоматизации яра боарам хадданза дегІаухаргба.

Коммунизма материально-технически база йилларо дІадехаргда Іалаьмате йоккхий капиталовложенеш елга. Декхар латт цу вложенеех дукхагІа кхетам болаш а кхом беш а, царех хьахулар мамогга дукхагІа хулийташ а, ха кхоеш а пайда эцарах.

1. Промышленность дегІаахар, коммунизма производительни низаш хьадеча цо лоаца дакъа

Коммунизма материально-технически база хьаяро, СССР-а промышленностах техника хьакъехьа дунен тІа эгара тоаенна а низ болашах а йола промышленность яра декхаро дІадех дІахо еза индустри дегІаахийтар. Цу ларда тІа техникаца юхакийчдергда халкъа боахама дерригa кхы доакъош: юрта боахам, дуаш-дувхаш дола хІамаш арахеца промышленность, гІишлош хьалъер, транспорт, бувзам, хІаьта цох тарра адамий вахара-лелара эшаш дола, шоаш гІулакх деш дола доакъош а: дохкар-эцар, общества питани, унахцІено лораяр, нах чубаха а коммунальни а боахам.

Советски Союзе тІехдика еза индустри йиллай—мехка экономически низа лард. КПСС кхы дІахо а хадданза йоакхо ергья производительни низаши мохк тІемах лорабала могаргдолаш хилари дегІаухилга Іалашдеш йолча езача промышленносто дегІ кхахьара. Советски Союз дегІаахара кердача юкъах езача промышленносто дегІ кхахьа деза техника прогресса ларда тІа дуаш-дувхаш дола хІамаш хьаду халкъа боахама доакъош дегІаухилга Іалашдергдолча тайпара — халкъа эшараш дІахо диззаь кхоачашдар духьа.

Цу тайппара, езача промышленноста керттера декхар латт мохк тІемах лорабара эшараш диззаь Іалашдарахи, сага советски общества вахаро дІадехараш дикагІа а диззаь а кхоачашдарахи.

Цу тІара хьа а йолалуш, КПСС белгалду **промышленноста продукце объем** йоккхагІа хилийта:

ГарггагІарча 10 шера чухь — шоззеи ахаззеи гаргга, хІаьта США хІанзарча промышленни производства объемал тІехдала а;

20 шера чухь — ялхаззанел кІезигагІа доацаш, хІаьта США промышленноста производства хІанзарча юкъара объема гаьнна тІехьайита а.

Цу гІулакха **къахьегама овсарле** промышленносте лакхъянза яргьяц 10 шера чухь шоззанел дукхагІа, хІаьта 20 шера чухь — диазза—диазза ахазза. 20 шу даьлча Советски промышленносте къахьегама овсарле США-рча хІанзарча ханарча къахьегама овсарлен боарамал шозза гаргга тІехъяргья, хІаьта цхьан сахьата хьадечунна — СССР-е балха ди лоацдарца дувзаденна — дуккха а дукхагІа.

Цу тайпара сихъенна промышленность дегІаахаро дІадехаргда **цун структуре** доккхий прогрессивни хувцамаш делга. Къаьстта лакхлу дукхагІа технически прогресс Іалашъеча кердача доакъой лоархІам. КІезигагІа пайдане дола доагама, энергетика, бедала, материалий тайпаш дІахо дукхагІа юкъедоалоргда керда лаккха пайдане дараш, хІаьта цунца чІоагІа дегІадоагІаргда царех комплекса хьисапе пайда эцилга. Дуккха а дукхагІа хургья синтетически материалаш, керда, дикала белгалонаш йоахка металлаши оплаваши. Сиха а шерра а юкъейоалаергья автоматикаца а электронни техникаца а ювзаенна йола керда машинаш, прибораш, аппаратураш.

Коммунистически общества экономика хьалъяра керттера дакъа долча электрификаце эггара йоккхагІа йола моттиг дІалоац халкъа боахама дерригa доакъош дегІаахарца, ерригa хІанзарча ханара технически прогресс Іалашъярца. Цудухьа **электроэнерге** производства темпаш къаьстта хьалха латтилга Іалашданза даргдац. Мехка электрификаци чакхъяккхара плана юкъедоагІа: гарггагІарча итт шера чухь промышленносте къахьегам электричестваца Іалашбар кхозза гаргга дегІадоаладелга; дарегІарча электроэнерге ларда тІа шерра электроемки производстваш йоаржаелга; транспорте, юрта боахаме, городе а юрта а бахача наьха вахарца-леларца шерра а электрификаци чакхйоаккхилга. ШоллагІча итт шера чухь керттерча даькъе берригача мехка электрификаци чакхъяргья.

Шера электроэнерги йоаккхилга итт шу чакхдоалаш 900—1000 миллиарди, хІаьта шоллагІа итт шу йистедоалаш— 2700—3000 миллиарди киловатт-сахьатага дІакхоачаде деза. Цу гІулакха ткъаь шера чухь электростанцей низ эшшача боарамах совбаккха безаргба, мехка ерригача районашка хьалъе езаргья бІаьш эзараш километраш хиллал йола высоковольтни магистральнии распределительнии линеш. Хьалъергья СССР-а цаІ йола энергетически система—тоъал низий резерваш а йолаш, малхбоалехьарча районашкара мехка Европейски даькъе электроэнерги хьаахийта торо а луш, кхыча социалистически мехкий энергосистемашца ювзаенна а хургйолаш.

Атомни энерги йоаккхилга дарегІа мел хила даржаргда атомни электростанцеш хьалъелга, къаьстта кхы энерги йоалла моттигаш кІезига йолча районашка, шерлургда халкъа боахаме, медицине, Ілме атомни энергех пайда эцилга.

ХІанзарча ханарча промышленноста лард йола **металлийи доагамеи производство** дІахо сихха лакхъелга хьалха санна лоархІамегІа долча халкъа боахама декхарех цаІ хургда. 20 шера чухь Іаьржа металлурги дІакхоачаргья шера 250 миллион тонн гаргга болат лоаладе торо хулийтача боарамга. Болат производства цу ханалехьа хьахиннача технически прогресса боарамга хьежжа дегІаухача халкъа боахама маьшша болат Іалашде деза. Къаьстта сихлургда дайга, бос бола, наггахьа мара ца хула металлаш хьаделга дегІаахар; дуккха а дукхагІа хургда алюмини хьадари электрификаце, машинаш хьаеча, гІишлошъеча, вахарца-леларца цунах пайда эцари. Цахаддаш дІахьоргба дукхагІа мехкдаьттеи гази даккхара никъ химически производства бедала хьисапе царех дукхагІа пайда а эцаш. Мехкдаьтта даккхаро диззаь Іалашде деза халкъа боахама дерригa эшараш.

ДоккхагІча декхарех цаІ да **химически** промышленность мамогга дегІайоалаяр, халкъа рузкъаш дегІаахара торо Іалаьмате шеръяра а, керда, дуккха дикагІеи дарегІеи йола производства средстваши халкъа эша хІамаши арахецара а торо шеръеш долча хІанзарча ханарча химена карагІдаьннарех халкъа боахама дерригача доакъошка биззаь пайда эцилга. Металла, дахчана, кхыча гІишлош еча материалашта меттел дІахо дукхагІа пайда эцаргба дарегІа, ейгагІа, аттагІа йолча синтетически материалех. ЧІоагІа дегІадоагІаргда минеральни удобренеши баьцовгІаш лораеш йола химически средстваши хьаелга.

Берригa халкъа боахам техникаца кийчбаь юхатоабара боккхача лоархІаме да **машинаш хьаелга** дегІаахар. Автоматически линеши машинаши, автоматика средстваш, телемеханикеи, электроникеи нийса прибораш хьаелга мамогга шердар. Сихха дегІаухаргья, лаккха технически дикалаш Іалаш а еш, бедали энергии кхоергйола а овсарле сакхъергйола а машиний конструкцеш. Халкъа боахам эшаш йолча массе а тайпарча хІанзара ханарча машинашца, станокашца, аппаратураца биззаь Іалашбе беза.

Хьалхарча итт шера чухь машинаш хьаелга дегІаахара ларда тІа **комплексни** механизаци чакхйоаккхаргья промышленносте, юрта боахаме, гІишлош еча, транспорте, погрузочно-разгрузочни балхашта, коммунальни боахаме. Комплексни механизацега даларо кулгаца болх белга дІадоаккхаргда керттерча операцей хьакъехьа меттел царна гІо деча кагий ярашка а.

Ткъаь шера чухь производства комплексни **автоматизаци** дукхханахьа а чакхъяргья дІахо кхы а дукхагІа хургья автоматаш — цехаши предприятеши. Сихлургда автоматически управлене лаккха вІаштІехьаяьха системаш юкъехьолга. ВІаштІехьадаккханза даргдац производстве, Ілма-тохкама балхаш деча, проектно-конструкторски практике, плана расчеташ еча, учета, статистика, управлене сфере кибернетиках, электронни счетнорешающи а управляющи а машинех шерра пайда эцилга.

Іалаьмате йоккхача масштабе капитальни гІирсаш хьалдаро дІадех **гІишлоний индустри** сихха дегІаахийтари, из техникаца тоаяри, гІишлош хьаю материалаш дукхагІа арахецар, цар дикал лакхъяр, уж дарегІа хилийтар, гІишлош хьаю ханаш лоацъяр, хадданза царна индустриализаци яра а сборни конструкцеш юкъекхахьара а наькъаца, гІишлош яра балхашка дІабода мах лохбар.

КПСС ший низаш тІадохийтаргда **халкъа юаш-лелош йола** хІамаш хьаю промышленность сихха дегІаухилга Іалашдара. ДегІаухаш латтача советски промышленноста ресурсаех дукхагІа пайда эца беза советски наха дІадехараш массе а оагІонгахьара кхоачашдара, бахача наьха вахара-лелара а культурни а гІулакхаш лоаттаду предприятеши учреждениши хьалъяра а кийчъяра а. Ейгачеи кхачани индустри дерригa доакъош сихденна дегІаахарца цхьана, езача промышленноста предприятей продукцецара халкъо юаш-ювхаш йолча хІамай дакъа лакхлургда. ДукхагІча боараме пайда эцаргба электроэнергехи газахи, бахача наха эшача гІулакхашта.

Халкъа боахам дегІабаро дІадехаргда **транспорта дерригa тайпаш** сихха дегІадоаладар. Транспорта даькъера лоархІамегІа дола декхараш да: транспорта наькъаш дохкилга шердар, халкъа боахамаи бахача нахаи бизза кхоачам хиллал дерригa тайпа хІамаш дІа-юха кхухьилга Іалашдар; машиннаькъа транспорти транспорта кхыдола тайпаши дІахо технически эргадаьха тоадар; машиннаькъашка, фордаш тІарча а хиш тІарча а наькъашка скоросташ дикка лакхъяр; транспорта цхьан сета чудоагІаш хиларах тарра транспорта дерригa тайпаш вІаший бувзам болаш дегІадоаладар. Лакхлургда трубопроводни транспорта удельни дозал.

КІоаргача хин цхьан системах вІашагІтохаргда СССР Европерча даькъ тІара чурча хин керттера наькъаш.

Берригача мехка хургья дуккха дІа-юха даьржача, дика тоадаьча наькъий сеть. Мехка автомобильни парк, мухьи пассажираши дІа-юха кхахьар дизза Іалашдергдолча боарамашка кхоачаш лакхлургья, шерра яржаргья автомобильни проката станцеш. Авиационни транспорт дуккха пассажираш дІа-юха кхувлаш а мехка ерригa районаш чулоацаш а хургья.

ДІахо сихха дегІайоагІаргья кердагІа йола **реактивни** техника эггара хьалха фецарча транспорта даькъе, хІаьта иштта космически аренаш караерзара а.

ДІахо дегІайоагІаргья **бувзама** ерригa средстваш (почта, радио, телевидени, телефон, телеграф). Мехка ерригача районашка кхоачаргья дика а чІоагІа а телефонни радиосвязь, вІаши бувзамаш дола телевизионни дуккха станцеш а йолаш.

Йоаржжаяь коммунизм хьалъяро дІадех общества къахьегам кхобергболаш, районаш комплексах дегІа а ухаргйолаш, цар боахамашта специализаци а ергйолаш, йоккхача городашка бахаш бола нах дукха кхотабенна хилар дІадоаккхаргдола, городаи юртаи юкъера лоархІаме башхалонаш дІаяхара новкъостал а дергдола мехка районаш экономически дегІаахара боарамаш дІахо цхьатарра хулийтаргдола промышленность дІахо а дукхагІа рациональни хургйолаш **дІа-юха нийсъяр.**

Ха кхояр духьа хьалхарча аргІанна пайда эцаргба сихагІа караерзае торо йолча а халкъа боахаманна дукхагІа пайда луш йолча а кхоллама ресурсех.

Промышленность чІоагІа дегІайоагІаргья кхоачалургйоацаш дукха кхоллама рузкъаш, бедалеи энергеи хьасташ доахкача **Урала малхбоалехьа** ухка районаш.

ГарггагІарча 20 шера чухь Іалашде деза: СибарегІеи Казахстанеи — дарегІа кІораш боахкача моттигашка а Ангараи Енисеейи гидроэнергоресурсаш караерзаяра наькъаца а керда низ бола энергетически базаш йоххилга, укхаза энергеемки производствай йоккхий центраш йоххилга, СибaрегІа мехка кхоалагІа йола металлургически база хьалъяь йоаккхилга, дуккха рудаи кІори боалла керда моттигаш караерзаелга, дикка керда машиностроительни центраш хьаелга; Поволжье, Урала, Къилбаседа-Кавказа, Средни Азе районашка — энергетика, мехкдаьтта, газа, химе промышленность сихха айелга, руда доалла моттигаш караерзаелга. Цхьадолча къилбаседехьарча долхача хий лостам хувцара а, йокъал латтача районашка орошени яра а, хиш дахкара а низ болча гидроресурсех пайда эцара майрра увттаю планаш кхоачашъе йиш хургья советски сага.

ДІахо дикка дегІайоагІаргья, мехка дукхагІа бола нах бахаш а промышленни производство шеръяра йоккхий торонаш йолаш а долча СССР Европерча даькъ тІарча районий экономика.

Ілма-техника прогресс махулла дукхагІа сихъелга лоархІамегІа дола халкъа юкъара декхар да, цо дІадех кердача технически средствашта проекташ увттаяра ханаш лоацъяраи уж производстве караерзаяраи тІехьа хІара денна къовсам лоаттабелга. Керда, говза техника хьаяра а цунах пайда эцара а гІулакха йола халкъа боахамий советий, предприятеи, общественни организацеи, Ілмахой, инженерий, конструкторий, болхлой, колхозникий инициатива массе а оагІорахьара шеръе еза. ЧІоагІа лоархІаме да дуккхача наха дакъа лоацача изобретательстваи рационализаторстваи болама керда техника хьаеча а цунах говза пайда эцача а предприятешта, цехашта, бригадашта, къахьегама новаторашта материальни а моральни а стимул ялар.

Парте массе а тайпара гІо дергда коммунистически общество хьалъеча **Ілма лоархІам лакхбара,** производительни низаш дегІаахийтара керда Ілма-технически торонаш гучайоаха тохкамаш хьалкхабара. Ілма кердагІа дола толамаш шерреи сихеи практикана юкъедахьара, Ілма-экспериментальни балхаш хоадамболлаш айделга, цунца цхьана юкъарчалдоацаш производстве а, Ілма-технически информаци, даьй-мехкара а доазол дехьара а дикагІа йола опыт Іомаяреи дІайоаржаяреи ерригa система хьокхаме хургйолаш дІаоттаяра. Ілмах юкъарчалдоацаш бизза бола производительни низ хургба.

Производства дерригача доакъойи тайпайи хадданза **технологи тоаелга** — промышленность дегІаахара хиланза даргдоаца хьал да. Технически прогрессо торо хулийтаргья, сага сов низ а ца беш, производства процессаш нонагІо овсара хилийта а сихъе а, уж нийса хилара лакхехьарча классага кхача, промышленносто дукха хьаю хІамаш стандартах хилийта, поточнии конвеереи производство дукхагІа юкъекхахьа. Механически обработкала совгІа, хІаьта хиланза ца йоалача моттигашка цунна меттал а химе методаш, технологеца электронизах пайда эцар, электрохими, электротерми и. кх. дІ. юкъекхувлара; производства технологеца дІахо дукхагІа моттиг дІалоацаргья радиоэлектроника, полупроводникаша, ультразвука. Керда, техникаца кийчъяь предприятеш хьалъелга дувзадалийта деза болх беш яраш эргайоахаш юха тоаярца, цар оборудовани керда яхарца, а модернизаци ярца а.

Предприятей специализации кооперировании дегІаахар — техника прогрессанеи общества къахьегам нийса вІашагІболлараи эшача лоархІамегІа долча хьалех цаІ да. Цхьан тайпара йола продукци араяха еза дукхагІча даькъе йоккхача специализаци яьча предприятешка.

Кердача техникои балха ди лоацдарои дІадех къахьегам вІаштІехьабаккхара кхы а лакхехьарча лагІага далга. Технически прогрессахи производство дикагІа вІаштІехьяккхарахи хІара предприяте пайда эца беза къахьегама овсарле совъяккхараи продукцега шийга дІабода мах лохбараи. Цо лерхІ: къахьегама овсарле къахьегамах телача маьхаца нийсдича дуккха а сихагІа дегІаухилга, къахьегама нормировани тоаелга, балха ха ца йовлга, производства ерригача звеношта боахама расчет юкъехьолга.

ЛоархІамера декхар да — технически прогресс дегІаахарца дувзаденна промышленностерча а халкъа боахама кхыча доакъошкарча а болхлой квалификаци хадданза лакхъелга. Динза даргдоацаш да механизации автоматизации чакхъяккхарца дувзаденна производства цу е вокх участкашкар мукъабувлача а кхыча балхаш тІа ухача а къахьегамхой планабоараме кийчбар, юхаІомабар, царех нийса пайда эцар.

ХІанз йолаш йола предприятеш хадданза тоа а лургья, дегІа а ухаргья, хІаьта царех коммунистически общества предприятеш а хулаш. Цу процесса белгалонаш хургья: керда техника, производства процессашта йиззаь автоматизаци ярца а управленеи контролеи хьакъехьа автоматика юкъеяхьарца а дувзаденна производства организаце а культура а класс лакха хилар; болхлой культурно-технически боарам лакхбар, дІахо а дукхагІа физическии хьаькъалеи къахьегам вІашагІтохар, предприяте коллективана юкъе инженерно-технически болхлой удельни дозал лакхдар; опытно-техническа балхаш доаржаделгеи предприятей Ілма институташцара бувзам чІоагІбелгеи; яхь дегІаухийтилга, Ілманна карагІдаьннараши организацен а къахьегама овсарлен а дикагІа дола хьокхамаши юкъекхахьар, предприятена доал дарца къахьегамхой коллективаша шерра дакъа лацари къахьегама коммунистически формаш дІайоаржаяри.

2. Юрташка юрта боахами общественни гІулакхаши дегІадахкар

Низ болча промышленностаца цхьана, тоалуш боагІа массайолча оагІорахьара дегІабена, лакхера пайда луш бола юрта боахам хьалбар коммунизм хьалъяра хиланза даргдоаца хьал да. Парте вІашагІдолл шоайла чІоагІа вІаши дувзаденна дола ши декхар кхоачашде торо хулийтаргйолаш дола юрта боахама производственни низаш дегІадоагІилга: а) бахача наха шортта тІехдика кхачан продукташи промышленноста бедали хилийтар, б) йоалаш-йоалаш советски юрташ коммунистически общественни гІулакхашка ялари юрташтеи городаштеи юкъера башхало керттерча даькъе дІаяккхари Іалашдар.

Юрта боахам дегІабоалабареи тІехь-тІехьагІа мехка дукхагІа эшача юрта боахама продукташца мохк Іалашбареи керттера никъ ба юрта боахама массайолча оагІорахьара механизации интенсификации яр: Ілмахи дикагІа йолча опытахи пайда а эцаш ерригача колхозашкеи совхозашкеи лаьттанца беча балхеи хьайбаш леладареи лаккхера культура хилийтар, хьега къаи цунах дІадодари махулла кхо а деш ерригa юрта боахама культураш хьувкъаяри хІара гектара тІара хьайоала продукци дукхагІа хилийтари. Цу ларда тІа Іалашде деза обществана эшачунга хьежжа юрта боахама продукци хадданза дегІаяр. Техникаца Іалашбареи производство вІаштІехьъяккхареи хьакъехьа юрта боахам тІехь-тІехьагІа дукхагІа промышленноста боарама гаргагІоргба; юрта боахамера къахьегам промышленностерча къахьегама дакъа хинна дІаоттаргда; юрта боахам Іалама стихех тийша хилар лоархІаме кІезиг а лургда, хІаьта дІахо дукха хІама ца эшшаш дІа а даргда.

Юрта боахам дегІабоалабара лоархІамера этап хилар баьх долеи эрий даьдаи лаьтташ карадерзадарах, йоккхий керда совхозаш вІашагІйохкарах, МТС эргаяхарахи колхозашка производства кечалаш йохкарахи, юртарча къахьегамхой материальни хьашт хилар лакхдаларах.

ДІахо юрт коммунизмага яхар юртара социалистически боахама шаккхе а форма — колхозаши совхозаши дегІаяреи тоаяреи новкъа хургда.

Колхозни строй—Советски социалистически обществах къаста йиш йоаца дакъа да. Из В. И. Ленина белгалбаь, историе техха, ахархой башхалонаша беххача тайпара бола болхаш-болхаш ахархой коммунизмага боала никъ ба.

Колхозни форма дизза жоп лу юрта хІанзарча производительни низий дегІадахкара боарами цун хьашташтеи, кердача техникахи Ілманна карагІдаьннарехи дикагІа пайда эца а къахьегама ресурсаш доагІача тайпара юкъеоза а торо хулийт. Колхозо вІаши нийсду ахархой къаьстта шоай хьашташи общества дерригача халкъа хьашташи, баьча балхах хьахиннар хІиранена а массанена а цхьатарра эшаш хилар къахьегама овсарле лакхйирца ахархой доходи цар вахара хьали лакхдара шерра торо хулийт. Бизза пайда эца беза колхозни строяхи цун совленехи. Колхозо ше боахама общественни форма хилар хьежжа, организаце хьисапе, тІехь-тІехьа чІоагІагІа дегІаухаргйолча демократически лардага диллача Іалашду колхозникаша шоаш шоай производства доал делга, цар творчески инициатива шерра йоаржаелга, колхозникаш коммунизма уйлане кхетабар. Колхоз ахархошта йола коммунизма школа я.

Колхозни строй экономически тоаяларо торо хулийт колхоза доалахьеи халкъа юкъара доалахьеи кІезиг-кІезига озаш гаргаоза, тІехьа тІайоагІача хана уж халкъа юкъара цхьа коммунистически доалахье а хинна дІаоттаргйолаш.

Юрта боахам дегІаахара тІехь-тІехьагІа лакхлуш латт юрта керттера социалистически предприятеш йолча **совхозий** лоархІам. Совхозаш декхарийла я общественни производство дикагІа йолча, Ілмо техкача, экономически пайданагІа йолча методашца культура а балха овсарле а лакха йолаш боахам лелабара колхозашта хьокхам бала.

КПСС-а лерхІ болхлой классаи колхозни ахархоштеи юкъера йоха йиш йоаца цхьоагІо дІахо чІоагІйир СССР-е коммунизм хьалъяра политическии социально-экономически чІоагІа лоархІам болаш хилар.

А) ЮРТА БОАХАМА ПРОДУКТАШ ШОРТТА ХИЛИЙТАР.

Берригача бахача нахаи халкъа боахамаи маьшша юрта боахама продукташ Іалашъяра декхар оттаду **юрта боахама продукце ерригa объем** 10 шера шоззеи ахаззеи совкъяккха, хІаьта 20 шера кхоззеи ахаззеи совкъяккха. Юрта боахама продукци дегІаахар дегІаухача цар хьаштел хьалхадала деза. Советски Союз хьалхарча итт шера юрта боахама керттера продукташ сага сих лаьрхІа Іалашъярга диллача Америка ВІашагІкхийттача Штател хьалхаяргья.

Берригa юрта боахам дІахо дегІаахара керттера звенои хьайбай боахам чехкка дегІабара базеи я **ялат** мамогга дукхагІа даккхар. Ялатий культурай валови производства ткъаь шера чухь шоззанел дукхагІа лакхлургья, хІаьта цар хьувкъам шоззанел кІезигагІа боацаш совбаргба. Дикка дукхагІа хургда чудахьа кІа, хьажкІаш, Іовна а кхийола а культураш.

Чехка дегІабоагІаргба **хьайбай боахам.** Хьайбай продукташ йоахилга совдаргда: дулх даккхар хьалхарча итт шера кхозза гаргга, хІаьта ткъаь шера — хІама ца эшшаш диазза; шура яккхар итт шера шозза совгІа, хІаьта ткъаь шера — кхозза гаргга, яха лаьрхІа хьайбай продукташ йоахилга кхоачашдергда хьайбаши као тІара оалхазараши дебадара, цар фу тоадара, продуктивность лакхъяра, эггара хьалхарча даькъе хьажкІий, шекара свеклай, доакъара ювш йолча кхей, иштта кхыйолча культурай чотах тешшаме доакъара база хьаяра наькъаца.

Юрта боахаме **балха овсарле** итт шера шоззеи ахаззеи кІезигагІа йоацаш, хІаьта ткъаь шера пхезза-ялхазза лакхлургья. Промышленни производствечул дикка чехкагІа а йоагІа а йоагІаш къахьегама овсарле чеххка дегІаяро торо хулийтаргья юрта боахам промышленностал тІехьабусилга дІадаккхеи дегІабенача коммунистически общества боахама лакха овсарле йола дакъа даь из дІаоттабеи.

ДІахо юрта боахама механизаци ярах, **комплексни механизаци** юкъейоалаярах, автоматиках пайда эцарах, лаккхера технико-экономически хьокхамаш дала хІара зоне тарлуш йолча машиний система юкъеозарах латт юрта боахама къахьегама овсарле лакхъяра лард.

Керттерча декхарех цаІ лерхІ парте юрта боахама чехка **электрификаци яр.** Паччахьалкхен энергетически системагара, хІаьта иштта юрта электростанцеш хьалъярца а Іалашъергья ерригa колхозаши совхозаши производственни а бытови а хьашташта эшача электрически низаца.

Юрта боахам технически юхакечбар къахьегама а производствана а организаце эггара прогрессивни йолча формашцеи методашцеи, юрта боахама производства болхлой культурно-технически боарам мамогга лакхбарца дувзаденна хила деза. Колхозашкеи, совхозашкеи тІехь-тІехьагІа дукхагІа хургба говзал йолаш, керда техника йовзаш, лаьрххІа юрта боахама кийчбаь бола болхлой.

Лакхера тешшаме дола, хадданза дегІауха хьувкъамаш хилийтара, Іалама стихийни низий зенех, низех, къаьстта йокъалах, юрта боахам мукъабаккхара, лаьтта чІоагІа тоадара, иштта хьайбай боахам дегІабоалабара а динза даргдац:

— мехка ерригача районашка, моттигерча хьалашкеи хІара боахама специализацегеи хьежжа йола лаьттах дикагІа пайда эца, экономически гІойленагІа долча тайпара боахама доакъош цхьан лораде, хьувкъаш йоацача культурашта меттел дикагІа хьувкъа культураш а ювш хІамаш дІаювча лаьттай структура тоае торо хулийташ йола **Ілма могаяь йола лаьттан боахамеи хьайбай боахамеи системаш,** юкъеоза еза: ерригa культураш дикагІдолча фуца дІаерца гІойленагІа йола севооборт йоалаярца, хІара колхозои совхозои дикагІа йола агротехнически методаш практически караерзаелга Іалашдолда; ерригача районашка тешаме доакъарий базаш хьаелга, колхозашкеи совхозашкеи зоотехнически карагІдийннараш дІадоаржадар вІаштІехьдоккхалда.

— Ілма могадеча тайпара природно-экономически зонашкеи районашкеи юрта боахам дІанийсбар, кІоаргагІеи дукхагІа латтаргйолчеи моттигашка хьежжа цига дикагІа хьувкъа юрта боахама продукцеш дукхагІа а хургйолаш дІадодар кІезигагІа а хургдолаш царна **специализаци** яр:

— хадданза массайолча оагІорахьара юрта боахама химизаци яр—дизза кхоачашде деза цунна еза минеральни удобренеш, оасара духьалара, дІаювча хІамашта а хьайбашта а хулача лазараштеи, царех летача садоаллача хІамаштеи духьалара молхаш ялар; ерригача колхозашка моттигерча удобренеех дикагІа пайда эцалга чакхдаккха деза;

— лаьтта тоадара шерра пайда эца беза биологически Ілманна карагІдаьннарех, тІехь-тІехьа лоархІам лакхлуча микробиологех;

— йокъал увттача районашкарча миллионаш гектараш хиллал долча кердача лаьтташка хий диллара а хица кхоачо яра а, долаш дола хий дехка боахамаш дегІадоалара а **ирригационни гІишлош** хьалъяра шерра программа кхоачашъе еза; лаьтта лораде хьу йотІаши, Іамарч деши, даьгІенашка хиш дехкаши, ушалаш йокъаеши деш дола балхаш совдаха деза; мехои хивои лаьтта телхадарца хадданза къовсам лоаттабе беза.

Парте гІо дергда **юрта боахама Ілма** дегІадара, юрта боахам дегІабара керттера гІулакх тахкара Ілман болхлой творчески низаш тІадерзоргда, лаьттанцарча а хьайбай боахамцарча а балха дикагІа йола опыти Ілманна карагІдаьннараши шерра балха юкъекхухьийтаргда. Ілма-тохкама учреждениешеи опытни станцешеи юрта боахама хьалхе лелаеча лоархІаме дакъа лаца деза, хІаьта Ілма болхлойи специалисташи юкъарчалдоацаш юрта боахама организатораш хила декхарийла ба. ХІара областе е зонашка диллача цхьан тайпара йолча областий группе хала еза шоай доалахьа доккхий боахамаши, хІанзара материально-технически базеи, колхозаштеи совхозаштеи цу района мегаргдар вІашагІдоллаш йола юрта боахама Ілма тохкама центраш. Юрта боахама Ілмаи дешареи учреждениеш дукхагІча даькъе юрташка хила еза, студенташ дешаши болх беши, болх беши дешаши хила тарлургдолаш юкъарчалдоацаш юрта боахама производстваца ювзаенна хила еза.

Б) КОЛХОЗАШИ СОВХОЗАШИ КОММУНИЗМА НОВКЪА, ЮРТАРА ОБЩЕСТВЕННИ ГІУЛАКХАШ ЭРГАДАХАР.

Колхозаши совхозаши дегІаахара экономически лард я производительни низаш хадданза дегІадахкар, царех пайда дикагІа эцар, производства организации боахам лелабара методаши тоаяр, къахьегама овсарле хадданза лакхъяр, дикагІа болча къахьегамах, дикагІа а дукхагІа хІама хьадарах дукхагІа алапи далар яха принцип цІенхаштта лелаяр. Цу кІийлен тІа колхозаши совхозаши шоай производственни гІулакхашца, къахьегама оамалца, къахьегамхой вахара хьалеи культурай боарама хьакъехьа тІа-тІа дукхагІа коммунистически хьисапе йола предприятеш а хинна дІаовттаргья.

Колхозий хьакъехьара социалистически паччахьалкхен политика латт халкъа юкъарча хьашташца шоай къахьегамах хьахулачоа тІехь колхозийи колхозхойи къахьега материальни безам хилийтара ларда тІа. Паччахьалкхено новкъостал дергда колхозни строя производительни низаш лакхдалара, ерригa колхозаш экономически лакхъяра; цу хана чухь лакхдала деза коммунистически общество хьалъеча колхозни ахархоша лоаца дакъа.

(ДІахододар 4-ча оагІо тІа).

Советски Союза Коммунистически парте
Программа

(ДIахододар. Долалур 1-чеи, 2-чеи, 3-чеи оагIош тIа).

Паччахьалкхено колхозаш йизза Iалашъергья хIанзарча машинни техникаца, химикаташца, производства кхыча средствашца, говзал йола бIаьш эзараш керда болхлой кийчберг-ба, юрташка дикка дукхагIа дIайохийтаргья капитальни вложенеш, колхозаша шоай вложенеш шеръярца цхьана. Дуккха а дукхагIа хургда колхозни юрта доагIа тайп-тайпара промышленни товараш.

Колхозашеи совхозашеи паччахьалкхенна хьалхашкара шоай договорни декхараш цIенхаштта кхоачашдар берригa халкъа боахам дегIабоалабеча цар дакъа лацара хувца йиш йоаца принцип я.

Паччахьалкхено юрта боахама продукташ ийяра система колхозни экономика мамогга лакхъяра ларда тIа кийчъеш йола продукташ дукхагIа а дикагIа а кийчъяра тIаерзаяь хила еза. Заготовкай планаш увттае йиш яц колхозий производственно-боахама планий лоархIам а беш мара, из деш юрта боахама производства хьашташ, из нийсса дIа-юха нийсъяр, цунна специализаци яр цIенхаштта лерхIа а лерхIаш.

Эцача юрта боахама продуктай мьахийи юрта дIадехача производства средствай мьахийи хьакъехьара политика хила еза промышленносте санна, юрта боахаме а шерррача воспроизводства хьашташи колхозашка хиланза яргйоаца накопленеш хьахилари а лоархIаш. Эцача продуктай мьахий боарам хиланза баргбац хадданза къахьегама овсарле лакхъяран производствага дIадодар лохдараи колхозий безам тIабохийташ, хIана аьлча колхозни ахархой доходаш лакхъяра ларда я юртбоахама продукце производство лакхъялари продукцега дIабода мах лохбари.

Колхозаш толамца дегIаахара лоархIам бола хьал да доходаш дIа-юха нийсъеча хана **накоплении потреблении** нийса лархIар. Колхозаш дегIайоахкалургьяц шоай производственни, страховой, культурно-бытовой общественни фондаш хадданза шеръеш ца хилча. Цунца хIара колхоза кхоачашъянза яргйоаца бокъо а хинна дIаотта еза къахьегама овсарле лакхъяларга хьежжа юкъарча боахамера йоагIа колхозхой доходаш лакхъяри цар вахара хьал тоадари.

Боккха лоархIам ба колхозашка къахьегама нормированеи алапеи методаш тоаяра, боахама дикагIдола хьокхамаш дахар бахьан долаш къахьегамах кхы тIа а алапи далареи болх дикагIа бе дог хургдолаш материальни совгIаташ далареи формаш юкъейоалаяра. Цхьатарра болча къахьегамах ерригача колхозни система масштабе цхьатарра алапи далара принцип хадданза чакхйоаккхаргйолаш тайп-тайпарча зонашка, хIаьта иштта зонашта чухь а, цхьатарра доацача Iалама-экономически хьалашка йолча колхозий доходаш лакхъяра тIа-тIа дукхагIа цхьатарра хургдола экономически хьалаш хьахилийтанза даргдац. Ерригача колхоза боахам лелабе беза цIенхаштта йолча боахама расчета тIарда тIа.

Ший организаторски балхаца а экономически политика гIулакхашца а парти гIерт укх гарггарча шерашка экономически мела йола колхозаш тIехьаюсилга дизза дIадаккха а ерригa колхозаш экономически низ болаш, йоккхий доходаш йоагIаш хилийта а. Парте декхар оттаду колхозни кадраш хадданза чIоагIъе а кхетае а, колхозни демократи, колхозий гIулакхашта коллективни хьалхле лелаяра принцип дIахо а йоаржаелга Iалашде.

Колхозаш дIахо а дегIаяхкарга хьежжа лакхлургья хIанзарча технически средствашка шоашта чухь лоаца дакъа дукхагIа дола цар кертера производственни фондаш.

Колхозаш экономически лакхъяларо йиш хулийтаргья **колхозашта чура гIулакхаш** эргадоахаш тоаде; производство юкъаерзаяра боарам лакхбе; къахьегама нормировани, организаци, алапи паччахьалкхен предприятешка болча боарамаи форманеи гаргаоза, тешшаме хIара бетта алапи теларгa довла, общественни деш дола гIулакхаш шерагIа дегIадоаладе (общественни кхача; берий бешамаши яслеши, бытовой учрежденеш, и. кх. д).

Ший кхоачамех берригача колхозхой хьашташ кхоачашдулургдолаш лакхлургба колхозий юкъара боахам хьадда йолча этапе. Цу тIарда тIа сага ший бола подсобни боахам экономически пайдане боацаш боалаш-боалаш дIабаргба. Колхозий юкъарча боахама колхозхой шоай доалахьа бола боахам бизза хувца могача хана, кIезига хIама тIайоагIа подсобни боахам лелабар пайдане ца хиларах колхозхой шоаш тийша баьннача хана цар шоаш бутаргба из боахам.

Производительни низаш лакхдаларца колхозашта юкъера производственни бувзамаш дегIадоагIаргда, боахам юкъара берзабара процесс къаьст-къаьстача колхозий доазонел араяргья. Могаде мегаргдолаш да колхозий юкъара предприятеши культурно-бытовой учрежденеши, паччахьалкхен — колхозни электростанцеш юрта боахама продукташ юххьанца чакхйоаха, дIаоттаяь лораю, дIайохьийта, тайп-тайпара гIишлош ю, гIишлой материалаш хьаю, и. кх. предприятеш йоахкилга. Шоай общественни рузкъа лакхдаларга хьежжа колхозаша тIа-тIа а дукхагIа дакъа лоацаргда дерригача халкъо пайда эцаш йола предприятеш, культурно-бытовой учрежденеш, школаш-интернаташ, клубаш, больницаш, салоIама цIенош хьалдеча. Шоай лоIаме а хиланза даргдоаца, эшаш дола экономически хьалаш хилара а ларда тIа чакхъювла езача цу ерригача процессаша югаш-югаш колхозни-кооперативни доалахье дерригача халкъа доалахьена тара хилара тIаюгаргья.

ДегIайоагIаш боккха никъ бе беза **совхозий.** Къахьегама овсарле дегIаяра темпаш лакхъе еза, хадданза лохде деза продукцега дIадодар, лакхъе еза производства продуктивность. Цо дIадех совхозашта экономически пайдане хургйола специализаци елга. Городе баха нах кхачан продукташца Iалашбара бола совхозий лоархIам лакхлургба. Ялат, боамби, дулх, шура, тха, баьца дараш, сомаш, кхыйола продукташ йоаха механизированни; дика вIаштIехьъяьха, толашагIа йола фабрикаш а хинна дIаовтта еза совхозаш, дIадув фуи племенной хьайбай боахами мамогга дегIабоалабе беза.

Шер а тоа а лургья совхозий материально-технически база, совхозашкара материальнии культурнии хьалаш городерча хьалашта гаргагIортаргда. Совхозашта хьалхле лелаелга оттаде деза тIа-тIа а лакхлуча демократически бокъонашца, болхлойи гIулакхерча наьхаи коллективай, юкъарча собраней, производственни совещаней боахамеи культурно-бытовойи дешаш къоастадеча бола лоархIам лакх а беш.

Колхозаши совхозаши дIахо дегIаахарца лакхлургда царна шоашта юкъера а цар моттигерча промышленни предприятешцара а бувзамаш, шерлургья тайп-тайпара производствашцхьана вIашагIъехкара практика. Цо балха низах, производственни кхоачамех бIарччача шера лертIагIа а биззагIа а пайда эцилга Iалашдергда цо. Общественни къахьегама овсарле лакхъергья, бахача наьха материальнии культурнии вахара боарам лакхбара новкъостал дергда. Экономически гIойленна хиларга хьежжаь юрта боахам чубоагIа цун продукци промышленни хьисапе кийчъю аграрно-промышленни объединенеш хулаш-хулаш хьахургья, юрта боахамеи промышленнии предприятешта рациональни специализации кооперировании а еш.

Колхозашкеи совхозашкеи дIахо а производство дегIайоагIаш, царна чура общественни гIулакхаш эргадоахаш, тоалуш юрта боахам кхы а лакхехьарча, производствои хьадаьр дIа-юха нийсдареи коммунистически формашка вала торо хьаеллача лагIа тIа боалаш айлу. Экономически хьалашка диллача колхозаш юрта боахамера халкъа юкъарча предприятешца дIанийслургья. ЧIоагIа дегIадаьхка механизированни боахамаш хургда царех. Къахьегама овсарле лакхъялар бахьан долаш ерригa колхозаш экономически низ болаш хургья, колхозхой бизза Iалашбаь бахаргба, цар хьашташ дизза кхоачашдеш хургда колхозий общественни боахама чотах. Столовеша, пекарнеша, барзкъаш дуттача моттигаша, берий бешамашеи яслешеи, клубаша, библиотекаша, стадионашта деча гIулакхех пайда эца йиш хургья цар. Колхозхоша луш дола алапи дерригача халкъа, юкъарча предприятешка дур санна хургда, колхознии паччахьалкхени средствай чотах социальни Iалашвара дерригa тайпаш (пенси, отпускаш, кх. д. а) кхоачаргда царга.

Хулаш-хулаш колхозни юртех дика тоадаь нах чубаха цIенош долаш, коммунальни гIулакх деш, бытовой предприятеш, культурнии медицински учрежденеш йолаш йола города хьисапе йола нах баха йоккхий пункташ хьахургья. Юхера а культурно-бытовой хьалашка диллача юрта баха нах городе бахараш санна хургба.

Городаи юртаи юкъера социально экономически **культурно-бытовойи башхалонаш дIаяхар коммунизм хьалъеш йоахача эггара йоккхагIа ярех цхьа котало хургья.**

3. Халкъа боахама хьалхле лелаяри планаш увттаяри

Коммунизма материально-технически база хьаеш хиларо дIадех боахама хьалхле лелаелга хадданза тоадар. Боахама планаш увттаяреи цунна хьалхле лелаяреи ерригача звеношка кертера теркам бе беза материальни, къахьегама, финансай кхоачамехи Iалама рузкъехи лерттIагIа а дукхагIа а пайда эцара, совлен хIама дIа ца дахийтара. ХIама кIезигагIа дIа а йохийташ, рузкъа дукхагIа даккхарах дола общества хьашташ кхоачашдар боахам дегIабоалабарах дола хувца йиш йоаца закон да.

Лакхе денз лохе кхаччалца планах хьалхле лелаелга тIадерзадаь хила деза керда техника чехка дегIайоалаяраи из производствана юкъейоалаяраи. Халкъа боахама ерригача участкашка цIенхаштта лелаянза яргьяц производства средстваех пайда эцара Iилмано маяххара оттаяь прогрессивни нормативаш.

Парте эггара хьалхара лоархIам бу **капитальни затратех боала пайда лакхбалара,** капитальни балхаш пайданегIа а дарегIа а хургдола никъ лахар, капитальни вложеней хIара дIадахийтача сомах массанахьа а эггара дукхагIа продукци тIакхетилга Iалашдара, дIадахар юхаметтадара ханаш лоацъяра. Капитальни затратай структура хадданза тоае а царна юкъе оборудоване, машинаша, станокаша лоаца дакъа лакхде а деза.

Продукце дикал хадданза лакхъяр экономика дегIаяро динза даргдоаца дIадехар да. Советски предприятей продукци дикагIа йолча капиталистически предприятейчул лоархIам болаш дикагIа хила еза. Из дара эш общественни тIахьожам а болаш йола гIулакхий система шерра юкъейоалаяр, предприятей планаш увттаеча, балха мах беча, социалистически яхьа юкъера дикала хьокъамий лоархIам лакхбар.

Халкъа боахама паччахьалкхен централизованни хьалхле лелаелга чIоагI а тоа а деш, **доал дара демократически лардаш** мамогга дегIайоалае лерхI коммунизм хьалъяро. ЦаI йолча халкъа боахама плана рамка чу дIахо а шерлургда ший лоIаме моттигерча органий а предприятей а боахама хьакъехьа шоай лоIаме хилари бокъонаши, планаш увттаеча тIа-тIа а дукхагIа лоархIам болаш хила еза предприятешкара йолаенна лохера йоагIа планаши предложенеши.

Централизованни плановой хьалхле лелае еза кертерча дакъе: халкъа боахама планий кертера хьокхамаш оттадараи уж кхоачашдараи хьакъехьа, лохера хьалйоагIача предложеней мамогга лоархIам а беш; моттигашка увттаеча планашта координаци яраи бувзамаш хилийтараи; Iилма-технически хьакъехьа карагIдаьннараши дикагIа йола опыти йоаржаяра; технически прогресса, капиталовложеней, производство дIа-юха нийсъяра, къахьегамах доагIача алапе, маьхий, финансай хьакъехьа цаI йола паччахьалкхен политика дIаяхьараи учета а статистика а цаI йола система чакхъяккхараи.

Халкъа боахам дегIабоалабеча цIенхаштта лелаянза яргьяц **пропорциональность,** хьахургйоацаш хьалхехьа а дIаяха еза диспропорцеш, боахам тешшаме экономически чIоагIагIа дегIабара, предприятеша ца соцаш хадданза болх бара, халкъа вахара хьал хадданза лакхдара торо хиларах тарра тоъам хиллал боахама резерваш Iалаш а еш.

Халкъа боахама масштабаш лакхъяларо, Iилмеи техникеи чехкка дегIаахаро дIадех планаш увттаяра, учета, статистика, хIаьта иштта предприятешта проекташ увттаяра Iилма боарам лакхбар. Планаш Iилман-технически экономически хьакъехьа чIоагIъяро цар йоккха стабильность Iалашъергья, хIаьта иштта цунца цхьана уж кхоачашъеча хана планаш тоае а нийсъе а торо а хулийтаргья. Шера йолеи перспективни планаш шоайла органически йийза а йолаш, цахаддаш дIадахьа деза планаш увттаелга.

Коммунизм хьалъяра хиланза даргдоаца гIулакх да бокъонца а масса хана а дисциплина лораяр, хIара денна тIахьожам лоаттабар, боахаме нийслуш дола алхха моттигийи ведомствайи хьашташка хьежжа леладу гIулакхаш хоадам боллаш дIадахар.

ДIахо йодача хана а лакхде деза боахама доал дара хьакъехьара моттигерча органий лоархIами бехктокхами, чакхдаккха деза дIахо а боахама доалдара цхьайола функцеш дIателар: общесоюзни органаша — республиканскичарга, республикански — областнойчарга, областни—районничарга. Тоабе беза дукхагIа пайдане а хIанзарча производительни низий дегIадахкара боарамаца нийслуш а йолча промышленностеи строительстваи доал дара форма йолча халкъа боахама советий болх. Экономически административни районий чухь совнархозий болх тоабарца цхьана, чIоагIдергда экономически органий балха координаци яр, Урал, Поволжье, Сибирь, Закавказье, Прибалтика, Юкъера Ази и. кх. яхар санна йолча йоккхача экономически районий боахамаш планомерни комплексни дегIаахар вIаштIехьдаккхар духьа.

Чура торонаш оарцагIъяхараи, капитальни вложенехи, производственни фондехи, финансови средстваехи дикагIа пайда эцараи паччахьалкхен планови заданешка хьежжа шерданза даргдац **предприятей** оперативни шоай лоIамах хилари **инициативеи.** Дикка лакхбе беза дикагIа йола техника юкъейоалаяра гIулакха тIехьара предприятей лоархIам.

Боахама хьалхле лелаеча кертера лоархIам болаш да юкъарчалдоацаш предприятештеи колхозаштеи хьалхле лелаеш йола, производство а цунна доал делга а вIаштIехьдоаккхаш йола кадраш харжар, кхетаяр, балха тIа лакхъяр. Материальни рузкъа хьадеш йола сфера общества кертера сфера я. Цудухьа производственни предприятешка хьалхле лелаеча балха тIа ахийта еза дикагIа йола кадраш.

Центре а моттигашка а тIа-тIа а дукхагIа шерде деза боахама планаш увттаеча, уж чакхйоахача, болхлойи гIулакхерча наьхеи къахьегама дешаш къестадеча, боахама хьалхле лелаяреи предприятешта доал дареи органаш вIашагIъехкача юкъарчалдоацаши эггара чIоагIагIеи профессиональни союзаша дакъа лоацилга. Предприятей балха дешаш къестадеча юкъе болхлойи гIулакхерча наьхеи коллективай бола лоархIам лакхбе беза.

Коммунизм хьалъяра гIулакха юкъе боахама хьалхле лелаеча чIоагIало лувца еза производства доккхий хьокхамаш материальни а моральни а стимулированеца.

Къахьегама безам тIабохийта материальнии моральнии стимулаш коммунизма тIехьа лоаттабеча къовсаме хIама хьаду сийлахь-боккха низ ба. Коммунизма дукхагIа гарга мел гIорт тIа-тIа лакхлургба къахьега йолча моральни стимулий, даьхача толамашта общественни мукIарло дара, дерригача халкъа гIулакх бахьан бола хIаране бехктокхамах йолча уйлан лоархIам.

Центральнии моттигерчеи организацей, предприятей, колхозий планаш увттаяра система хила еза кхы а йоккхагIа йолча плановой заданешта, дикагIа йола производственни опыт мамогга чIоагIагIа йоаржаяра цар безам тIабохийташ. Къаьстта хьаллаца еза производства дукхала а дикала а дола хьокхамаш лакхде керда торонаш лохаши царех пайда эцаши йола инициатива а цу хьакъехьа доаха толамаш а.

Хадданза тоаданза даргдац технически нормаш увттаелга, къахьегамах алапии премеши телара системаш, баьча балха дукхалаи дикалаи сомаца тIахьожам лоаттабанза баргбац, уравниловка яйта йиш яц, ерригa предприяти хьаийцача цун балха боарам лакхбергбола хIара болхлочун безам лакхбеш йола материальни стимулироване коллективни формаш лакхъянза яргьяц.

Коммунизм хьалъеш бизза пайда эцанза баргбац товарно-ахчан отношенеех социализм йолча хана цар хьахиннача кердача чулоацамга хьежжа. Цу хьакъехьа боккха лоархIам болаш да экономика дегIайоалаеш йола, боахама расчет, ахча, мах, хьадечунга дIадодар, пайда, торговли, кредит, финансаш санна йола инструменташ юкъейоалаяр. ЦаI йолча халкъа юкъарча коммунистически доалахьен формагеи хIама дIа-юха нийсдара коммунистически системагеи даьлча товарно-ахчан отношенеш экономически пайдане йолчара а яьнна, дIаяргья.

Коммунизм шерра хьалъеча ерригача хана общественни продукции национальни доходи дIа-юха нийсъяра бюджета бола боккха лоархIам бусаргба. ДIахо а ахчан кредитни система, советски валюта чIоагIлургья, хIама эцалуш хиттара ларда тIа тIа-тIа дукхагIа лакхлургья сома курс, дунен халкъий арене чIоагIлургба сома лоархIам.

Мамогга лакхъянза яргьяц боахама расчет, хьадечунга дIадодар лохдеи производства пайда лакхбеи гIерта деза. Хадданза тоае еза маьхий система, коммунизм хьалъяра декхарашка, технически прогрессага, хьадери дIадодари лакхдаларга, производственни издержкаш лохъяларга хьежжа чакх а йоахаш. Маьхаша тIа-тIа дукхагIча боараме хьахьокха еза общественно хиланза яргйоаца къахьегама затраташ, лерттIа болх беш йолча предприяте производстваи обращенеи издержкаш юхаметтаоттаелга а цунна лоархIам боллаш пайда балга а Iалашде деза. Къахьегама овсарле лакхъяреи продукцега дIадодар лохдареи кIийлен тIа хадданза, экономически мадоагIIара маьхаш лохдар коммунизм хьалъеча ханарча политикана юкъе кертера лоархIам ба.

Iалаьмате дукха халкъа юкъара фондаш йолаш я советски общество. Цудухьа къамий рузкъа лорадара а цунах нийсса пайда эцара а йолча, учетеи тIахьожамеи лоархIам лакхлу. Халкъа доалахьа долча хIара сома кхом бар, цунах дикагIа пайда эцар, средстваех кхетамца пайда эцар, боахама плановой хьалхле лелаелгеи методаши хадданза тоаяр, организованностьи кхетаме йола дисциплинеи лакхъяр халкъа инициатива дегIайоалаяр советски обществас коммунизмага беш бола никъ сихбара низ бола хьасташ да.

II. Халкъа материальни вахара хьал айдара хьакъехьара парте декхараш

Советски халкъа турпалерча къахьегамо хьаяьй низ бола а масса оагIорахьа дегIаена а экономика. ХIанз йолаш я берригача бахача наьха: болхлой, ахархой, интеллигенце — вахара хьал сихха айдара ерригa торонаш. КПСС оттаду дерригдунен-исторически лоархIам бола декхар — **Советски Союзе, моллагIча капитализма мехкаца нийсдича, дунен тIа эггара лакхагIа бола вахара боарам Iалашбар.**

Из декхар кхоачашдергда укх наькъаца: а) розничнии маьхаш лохдари бахача наха тIера налогаш Iояхари, болхлошта цар хьийгача къин дукхалгеи дикалгеи хьежжа индивидуально луш дар цхьан лоархIаш лакхдарца; б) общества членаша хьийгача къин дукхалгеи дикалгеи хьежжа доацаш, вешта аьлча мах боацаш (дешар, дарба, пенсе Iалашло, берий учрежденешка бераш лелaдар, коммунальни гIулакхаш мах боацаш хиларга довлар и. кх. дI.) екъаш йола общественни фондаш шеръярца.

Бахача наьха реальни пайдаш дукхагIа хилар тIехьадутаргда дуккха товараши деш дола гIулакхаши сихха дегIадахкаро, нах чубахеи культурно-бытовойи гIишлош хьалъяр шерра доаржадаро.

Советски наьха торо йолаш бахар, кхыметтел бахача наьха пайдай юкъера боарам цхьатарра хуле а, дегIадаьхкача капиталистически мехкашкарчарел лакхагIа хургда, хIана аьлча Советски Союзе къаман доход общества членашта юкъе бакъахьа дIанийсдари буржуазни паччахьалкхенашка санна миллионаш бола къахьегамхой бовхара счетах Iалаьмате дукха рузкъаш дуаш йола паразитически классаш ца хилари бахьан долаш.

Коммунизм хьалъяр материальни безам хилара принцип чIоагIале а лувцаш хила деза яхача ленински положене тIара хьайоагIа парти. Къахьегамах луш дар хьатIадоагIача ткъаьх шера къахьегамхой материальнии культурнии эшараш дуxдувлаш бола керттера хьаст болаш дусаргда.

Цунца тIехь-тIехьагIа эша яла еза дукхачеи дикка кIезигачеи пайдашта юкъера башхало. Берригa квалификаци йоаца дуккха болхлойи гIулакхера бараши квалифицированни хургба, хIаьта квалификацени къахьегама овсарлени боарама башхало кIезигьяр къахьегамах лучун боарама башхало вIаштIехь-тIехьа эшаярца дIахьоргда. Берригача бахача наьха вахара хьал лакхдеча хана пайдай лоха боарамаш дикка лакхагIчарга кхоачаш айлургда, тIехь-тIехьагIа эшалургья ахархойи болхлойи, кIезига алапий ийдечеи дукха алапий ийдечеи болхлой, мехка тайп-тайпарча районашка бахача наьха пайдай башхало.

Цу ханна, коммунизмагахьа хьалха дахарга хьежжа, хIаранена эшараш кхы а дукхагIа Iалашдар общественни фондаш лелаяра счетах хургда, уж дегIаяхкара темпаш къахьегамах индивидуальни лургдар лакхдалара темпайл тIех хургья. Коммунистически дIадекъарга довлар чакхдаргда къахьегамах дIадекъара принцип ерригa кхоачаенна яьначул тIехьагIа, вешта аьлча, совдаллал материальнии культурнии рузкъаш хилча, хIаьта къахьегам общества берригача членашта вахаре чIоагIа эшаш дола хIама хинна дIаэттача.

А) БЕРРИГАЧА БАХАЧА НАХА ПАЙДАЙИ ЭШАРИЙИ ЛАКХАРА БОАРАМ IАЛАШБАР.

Гаргарча 10 шера СССР къамий пайда боарам шозза-ахазза гаргга, хIаьта 20 шера — пхезза гаргга лакхлургба. Бахача наьха хIара сага лаьрхIа реальни пайдаш 20 шера кхоззеи-ахаззанели дукхагIа дегIадоагIаргда.

ХьатIадоагIача 10 шера болхлойи гIулакхера барийи (общественни фондаш а лоархIаш) реальни пайдаш цхьан болх бечоа юкъера лаьрхIача шозза гаргга лакхлургда, хIаьта 20 шера—кхозза—кхозза ахазза гаргга. ХIанз гаргарча итт шера Iалашдергда кхычарга хьажача кIезигагIа алапий ийдеш болча болхлойи гIулакхера барийи реальни пайдаш лакхделга кIезига алапий ийдеча категорех болхлойи гIулакхера бараши мехка хургбоацача боарам тIа а кхоачадеш. Эггара кIезигагIа алапий ийдеш болча болхлойи гIулакхера барийи реальни пайдаш, цу хана, общественни фондаш а тIехь лаьрхIача, лакхлургда кхозза гаргга.

Колхозхой къахьегама овсарле дикка лакхагIча темпашца дегIаяра ларда тIа цар реальни пайдаш юкъера лаьрхIача болхлойчарел сихагIа дегIадоагIаргда, болх беш волча цхьаннена лаьрхIача гаргарча итт шера шоззанел дукхагIа лакхлургда, хIаьта 20 шера — диаззанел дукхагIа.

Дикка лакхлургда инженераши техникаши, агрономаши зоотехникаши, хьехархойи медицина а культура а болхлойи санна йолча, дуккхача советски интеллигенцена къахьегамах луш дар а.

Бахача наьха пайдаш дегIадахкарга хьежжа вIаштIехьдаргда **халкъа эшаш леладерий юкъара боарам сихха лакхбалар.** Берригача бахача нахага торо кхоачаргья тIехдикачеи тайп-тайпарчеи рациональни кхачаца шоашта эшараш тоъал Iалашде. Гаргарча хана халкъа эшача хьайбай продуктай (дулх, хьоанал, шурий продукташ) сомий, дикача сортех долча баьца даарий дакъа дикка лакхлургда. Берригача бахача наха эшараш кхоачашдеш хургда вахаре шерра леладеш дола тIехдика товараш: дика а хоза а барзкъаш, кога гIирс, советски наьха вахар тоадеши хоздеши йола хIамаш — хIанзарча ханара дика мебель, эргаяьха тоаяь цIагIа лелаю хIамаш, культура лоархIам бола товараш и. кх. д. Дикка шерлургда бахача наха лаьрхIа автомашинаш арахецилга.

Халкъа эша товараш арахецилга тIа-тIа дегIадоагIаш дола цун хьашташ дизза кхоачашдеши, цар хувцамашка хьежжаи хила деза. Бахача наьха дуккхача тайпарча хьашташка хьежжа, моттигерчеи, къамани климатически хьалашка хьежжа ший ханнахьа товараш архецар — эшаш дола предметаш хьадеш долча доакъошкара динза даргдоацар дIадехар. Мехкарча ерригача районашка а нах бахача ерригача моттигашка а вIаштIехьъяьккха хургья культурни торговли, из да бахача наьха дегIадоагIа эшамаш кхоачашдара хиланза даргдоаца а лоархIамера а хьал.

ШоллагIча итт шера вIаштIехьдоаккхаргда берригача бахача наха тIехкхоачам беш материальнии культурнии рузкъаш хилар, хьаергья тIайоагIача хана эшарашка хьежжа коммунистически дIадекъара принципага довлар чакхдаккхара йола материальни предпосылкаш.

Б) ЧУIЕЧА ЦIЕНОЙ ПРОБЛЕМА КЪОАСТАЯРИ ВАХАРА ХЬАЛ ТОАДАРИ.

КПСС оттаду советски халкъа вахара хьал айдара эггара ирагIа йола проблема — чуIеча цIеной проблема кхоачашъяра декхар. ШоллагIча итт шере хIара советски дезалга, царца сат йоалаяьи маьре бахаи къонабарий дезалаш а болаш, доллача хIаманца, гигиенои культурни вахарои дIадехарашка хьежжа Iалашъяь квартираш хургья. Ахархой къаьнарча тайпара цIенош дукхагIча даькъе кердача, вай ханарча цIеношца хувцаргда, е — из де йиш йолча моттиге — эшшача тайпара тоа а деш царна реконструкци ергья. ШоллагIча итт шере чуIе цIенош леладар тIехь-тIехьагIа берригача гражданашта мах боацаш хургда.

ХьатIайоагIача хана кхоачашъергья коммунальни гIишлош хьалъяреи ерригa городаш а болхлой поселкаш а тоаяь хозъяреи шерра программа, цо дIадехаргда царна электрификаци, эшшача бoараме газификаци яр, коммунальни транспортацеи водопроводацеи Iалашъяр, городашкеи кхыйолча нах бахача моттигашкеи вахар унахцIена хилийтара, цига гаьнаш йоагIар а, хий диллар а, фои, лаьттеи, хий доалла моттигаши бIехъярца къовсам лоаттабар а долаш дIахо де дезача гIулакхий системаш чакхъяхар. ДукхагIа хургья дукха йоккха йоацеи юкъереи хоза тоаяь городаш, цо торо хулийтаргья вахара хьал тоаде а унахцIенагIа де а.

Коммунальни транспорт (трамвай, автобус, траллейбус, метро) шоллагIча итт шере мах боацаш хургья, хIаьта иштта из ха чакхйоаллаш мах боацаш хургда коммунальни гIулакхаш: хийи, гази йоаго хIамеи.

В) БАЛХА ХА ЛОАЦЪЯРИ КЪАХЬЕГАМА ХЬАЛАШ ДIАХО ТОАДАРИ.

ХьатIадоагIача итт шера кхоачашдергда **ялх сахьат долча балха денга** довлар — кIира цхьа выходной ди а долаш, е **34—36 сахьат дола балха кIира** — ши выходной ди а долаш, хIаьта лаьттан кIалхарча балхашкеи зенерча производствашкеи — пхи сахьат долча балха денга, е 30 сахьат долча пхе денах латтача балха кIирага.

ШоллагIча итт шере къахьегама овсарле лакхъяларга хьежжа дIадолалургда кхы а дукхагIа кIезигдаьча балха кIирага довлар.

Цу тайппара, Советски Союзах хургба дунен тIа эггара лоацагIа а, хIаьта цунга хьежжа эггара овсарле йолаши эггара дукхагIа къахьегамах доагIар луши балха ди дола мохк. Дикка дукхагIа хургья къахьегамхой мукъа ха, цо кхы тIа а цар культурно-технически боарам лакхбара дола хьалаш хулийтаргда.

Болхлой ди лоацдарга хьежжа йIаьхлургья къахьегамхой мах телаш йола шерра-шерара отпускаш. ТIехь-тIехьагIа берригача болхлоштеи гIулакхерабараштеи тела эггара лоацагIа йола отпуск кхаь кIиралла кIезигагIа йоацаш йIаьхлургья, хIаьта дIахо йодача хана — беттага кхоачаш. Мах луш йола отпускаш лелаергья колхозникаша а.

Къахьегама хьалаш масса оагIорахьара унахцIенеи аттагIеи дар—халкъа вахара хьал дIахо айдара лоархIамегIа дарех цхьа декхар. Ерригача предприятешка юкъе йихьаь хургья хIанзарча ханара кхерамзлен техника средстваш, Iалашдергда производствера човнаши профессиональни лазараши хургдоаца санитарно-гигиенически хьалаш. Дийнахь а бус а болх бе безаш технологически процессаш ярашкареи е бахача наха гIулакх дара эшачаргареи ерригача предприятешкара дIаяргья бийсан болх беш йола сменаш.

Г) УНАХЦIЕНОН А ВАХАРА ХА ЙIАЬХЪЯРА А ЙОАКХО ЯР.

Духхьал цхьа социалистически паччахьалкхе мара яц берригача бахача наьха унахцIено лораяреи масса хана Iалашъяреи декхар шийна дIатIаэцаш. Из Iалашду социально-экономически медицински мероприятей системаца. Кхоачашхургья лазараш ца хилийтараи хоадам боллаш кIезигдараи, дуккха нах цамогаш беш дола инфекционни лазараш дIадахараи, вахара ха дIахо йIаьхъяраи тIадерзадаьча гIулакхий шерра программа.

Городашкеи юрташкеи бахача наха эша массадолча тайпара лакха говзал йола **медицински гIулакх дар** дизза кхоачашдергда. Из декхар кхоачашдаро дIадех, шерра медицински учрежденеш хьалъяр, царца больницеши санатореши а йолаш, хIанзарча ханарча аппаратураца ерригa медицински учрежденеш Iалашъяр, мехкарча берригача бахача нахага диспансер хьежар вIаштIехьдаккхар. Къаьстта теркo е еза городеи юртеи наьна а бера а унахцIено лораяра учрежденеш (бераш ду цIенош, консультацеш, берий санатореши больницаши, хьун школаши и. кх.) дуккха хьаяра.

ХIанз долаш долча мах боацаш деча медицински гIулакхаца мах боацаш хургья, ца могаш бараштa санатореш а, хIаьта иштта медикаменташ а. Бахача наьха городал арахьарча хьалашка салаIа торо хилийтар духьа хьадергда салоIа цIенош, пансионаташ, городал арахьара гостиницаши туристски базаши байча маьхах, хIаьта иштта преме хьисапе, льготни тайпара е мах боацаш къахьегамхой царех пайда эца йиш хургйолаш.

Парте лоархIамегIа дарех цхьа декхар лерхI бер геттара зIамига долча хана денз Iомадарца, физическии духовнии низаш гормонически дегIадаьхка йола, физически чIоагIа йола къона тIехье кхеелга. Цо дIадех массови спортеи физически культураи дерригa тайпаш, цунца школашка а тIехьа, хьаллацар, кхы а дукхагIа баха нах, къаьстта кагирхой физкультура болама юкъеозилга могадар.

(ДIахододар хургда.)

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ

Тахан кинотеатрашка

ЧЕЛЮСКИНЦИЙ ЦIЕРАХЧА КИНОТЕАТРЕ.

Йоккха зал — «Нападене центр—председатель».
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1 — «Ганза гIайре».
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30; 8.30; 10:30;
ЗIамига зал № 2 — «Ганза гIайре».
Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.
ЗIамига зал № 3 — «Нападене центр — председатель».
Долалу: 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

«РОДИНА» ЯХАЧА КИНОТЕАТРЕ

Керда художественни фильм «Цхьа мугI».
Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15 Телефонаш: редактора зам.—2-07-01, бехктокхама секретара—2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий—2-25-72; корректорске—2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15, Телефоны: зам. редактора—2-07-01; ответственного секретаря—2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем—2-25-72; корректорской—2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03108. Заказ № 4357